

ANALIZA KRIVOTVORENJA I PIRATERIJE U SRBIJI

Ova analiza sprovedena je u okviru Tving projekta
SR11/IB/OT/02 - Sprovođenje prava intelektualne svojine

Projekat finansira
Evropska unija

Projekat sprovodi Ministarstvo trgovine,
turizma i telekomunikacija,
Danski zavod za patente i žigove i
Trading Standards North West
iz Velike Britanije

**Ovaj projekat sprovodi Danski zavod za patente i žigove i Trading Standards
Nort West. Pogledi izraženi u ovoj publikaciji ne odslikavaju nužno stavove
Evropske Unije**

INFORMATIVNI REZIME

UVOD

Cilj ove analize je da se ocene sadašnje razmere i obim kriminala u oblasti intelektualne svojine u Srbiji, sa posebnim osvrtom na krivotvorenje i pirateriju. Namera je da se podigne nivo svesti i razumevanja kroz ocenu glavnih trendova i potencijalne opasnosti po društvo od proizvodnje, distribucije i prodaje krivotvorenih proizvoda. Gde god je to bilo primereno, u studiji je naglašena i objašnjena povezanost sa mrežama organizovanog kriminala i moguće posledice te sprege.

Analiza je sprovedena u periodu od oktobra 2014. do marta 2015. Obuhvatila je pregled postojeće literature, razgovore sa predstavnicima institucija u Srbiji nadležnih za sprovođenje prava intelektualne svojine, sastanke sa nosiocima prava u Srbiji, razgovore sa međunarodnim telima za sprovođenje prava intelektualne svojine, komunikacije sa međunarodnim nosiocima prava i ispitivanje tržišta.

OKVIR ZA SPROVOĐENJE PRAVA INTELEKTUALNE SVOJINE U SRBIJI

Evropska komisija smatra da je usklađivanje zakonodavstva Srbije u oblasti intelektualne svojine sa pravnim tekovinama EU značajno odmaklo. Stoga se može pretpostaviti da u Srbiji postoji valjan pravni okvir za zaštitu i sprovođenje prava intelektualne svojine.

U Srbiji je više institucija određeno za zaštitu i sprovođenje prava intelektualne svojine, među kojima su:

- Uprava carina;
- Tržišna inspekcija;
- Inspekcija za lekove i medicinska sredstva;
- Poreska uprava;
- Direkcija policije;
- Javno tužilaštvo; i
- Zavod za intelektualnu svojinu

Pored toga, državni statistički podaci u Srbiji potvrđuju da su ove institucije prihvatile svoje nadležnosti i da aktivno rade na zaštiti prava intelektualne svojine.

OBIM KRIVOTVORENJA I PIRATERIJE U SRBIJI

Nažalost, ukupna vrednost trgovine krivotvorenim i piraterijskom robom u Srbiji nije poznata. Međutim, neke organizacije nosilaca prava uspele su da dođu do značajnih pokazatelja u konkretnim sektorima. Na primer, Alijansa za poslovni softver je ocenila da, 2013. godine, čak 69% softvera instaliranih na kompjutere u Srbiji nije imalo odgovarajuće licence i da je vrednost tog piratskog softvera bila 70 miliona američkih dolara. Drugi sektori su izneli dokaze u smislu konkretnih slučajeva, koji ukazuju na obim krivotvorenja. Na primer, industrija pesticida ukazuje na to da je samo u jednom talasu stiglo 500 do 600 kg krivotvorenih hemikalija, koje su mogle da unište bilje, a oranice pretvore u neupotrebljivo zemljište.

Pored toga, zvanična statistika i ispitivanje tržišta, koje su sprovedli autori, potvrđuju da je u Srbiji dostupan širok dijapazon krivotvorene i piratske robe. U prilog ovome ide činjenica da je, 2014. godine, Uprava carina zadržala 672.168 proizvoda za koje se sumnjalo da vrše povredu prava intelektualne svojine, uključujući 162.347 delova za mobilne telefone i 106.433 igračke. Tokom tog istog perioda, Tržišna inspekcija je zaplenila 222.461 krivotvoreni proizvod, među kojima je bilo 173.277 boca alkohola i 5.030 proizvoda za ličnu negu. Direkcija policije je, pri tom, zaplenila 12.486 proizvoda, među kojima i 7.232 optička diska.

TRENDOWI U KRIVOTVORENJU I PIRATERIJI

Na osnovu istraživanja je ustanovljeno nekoliko novih trendova. Poslednjih pet godina je došlo do drastičnog smanjenja broja piratskih optičkih diskova na pijacama i ulicama. Ovo se može pripisati povećanom obimu akcija preduzetih u cilju sprovođenja prava intelektualne svojine i unapređenju tehnologije, konkretno, računara i interneta.

Veći obim akcija na sprovođenju prava intelektualne svojine očigledno je doveo do smanjenja obima prodaje krivotvorene i piratske robe na pijacama u Beogradu, Novom Sadu i Nišu ispod 10% raspoloživih zaliha. Trgovci na malo i dalje prodaju nekvalitetnu robu, ali većina njih ne vrši povredu prava intelektualne svojine.

Suprotno situaciji na pijacama u Beogradu, Novom Sadu i Nišu, postoje velike pijace u Subotici, Pančevu i u Novom Pazaru, gde se sumnja da je najveći deo robe u ponudi predmet povrede prava intelektualne svojine. Obim ponude ove robe je toliki da se ove pijace mogu smatrati ne samo maloprodajnim lokacijama, već i distributerima u okviru veleprodaje. Posebno je zanimljiva pijaca u Subotici, gde veliki broj kupaca dolazi preko granice iz Mađarske.

Kao alternativu pijacama, krivotvoritelji i lica koja se bave piraterijom razradili su nove metode za prodaju svoje nezakonite robe, kao što su “ekskluzivni” lokali u iznajmljenim stanovima i direktna prodaja putem oglašavanja u novinama i na internetu, uključujući društvene mreže, aukcijske sajtove i namenske piratske veb sajtove. Prodaja preko interneta je dovela do porasta broja proizvoda koji predstavljaju povredu prava intelektualne svojine, koji se distribuiraju preko poštanskog sistema, za razliku od tradicionalnih metoda slanja robe pomorskim ili avio prevozom.

Stručnjaci u Srbiji su takođe izrazili mišljenje da je u poslednjih pet godina došlo da naglog porasta trenda uvoza robe zasebno od žigova, u pokušaju da se carinski organi zavaraju. Oni smatraju da se ta krivotvorena roba i odgovarajući logotipi, žigovi i etikete zatim isporučuju na lokacije gde se vrši kompletiranje proizvoda, a koje se nalaze širom Srbije, uključujući nekoliko mesta u blizini velikih pijaca u Subotici, Pančevu i Novom Pazaru.

MOGUĆE OPASNOSTI PO DRUŠTVO

Na osnovu statističkih podataka o zapleni, razgovora sa stručnjacima u Srbiji i ispitivanja tržišta, evidentno je da je u Srbiji dostupan širok asortiman krivotvorene robe koja može izazvati štetu i biti opasna po zdravlje i bezbednost.

Godine 2014, Uprava carina je zaplenila krivotvorene prehrambene proizvode, alkohol, parfeme, kozmetičke proizvode, proizvode za ličnu negu, električne aparate za domaćinstvo, igračke, cigarete, alate i pribor za automobile. U istom periodu, Tržišna inspekcija je pronašla prehrambene proizvode, alkoholna pića, proizvode za ličnu negu, igračke, pribor za automobile, električnu opremu i pirotehnička sredstva. Međutim, ono što predstavlja još veći razlog za zabrinutost su redovne zaplene lekova od strane Inspekcije za lekove i medicinska sredstva i potvrda da sada postoje veb sajtovi koji ciljaju posebno na potrošače u Srbiji, na kojima se nude lažni lekovi i medicinska sredstva.

Pored sve većeg rizika za potrošače zbog nekvalitetnih proizvoda, krijumčarenje krivotvorenih proizvoda i piraterija pogađaju mnogo šire slojeve društva, nanoseći štetu legitimnom poslovanju preduzeća, uništavajući radna mesta, povećavajući poreski teret koji snose poreski obveznici i lišavajući državu prihoda od suštinski značajnih javnih usluga zbog nezakonite distribucije i prodaje robe na crnom tržištu, dok se tako stečen profit koristi za finansiranje drugih vidova kriminala.

U Srbiji, kao i u drugim zemljama gde postoji kriminal u oblasti intelektualne svojine, postoji opasnost da zemlja bude preplavljena “sivom ekonomijom”. Međunarodna trgovinska komora izveštava da bi 2015. godine, ukupna svetska vrednost krivotvorenja i piraterije mogla dostići do sada najveći iznos od 1,7 biliona američkih dolara. Ovim se podriva privreda, kao i celo tkivo društva; neprimetno se učvršćuje prihvatanje prevarnih aktivnosti, a kriminalci se približavaju domovima potrošača. Ovo je evidentno iz širenja interneta kao nezakonitog tržišta za krivotvorenje i pirateriju. Potrošači se izlažu sve većem riziku zbog prevaranata, koji ne samo da prodaju nekvalitetne i opasne proizvode, već i dobijaju pristup njihovim ličnim podacima za svoje dalje protivzakonite aktivnosti.

ORGANIZOVANI KRIMINAL

Konvencijom Ujedinjenih nacija protiv transnacionalnog organizovanog kriminala, koju je Srbija ratifikovala, organizovani kriminal je definisan kao što sledi:

- Grupa od troje ili više lica koja nije proizvodljivo obrazovana;
- Koja postoji određeni period vremena;
- Koja postupi sporazumno u cilju izvršenja bar jednog krivičnog dela kažnjivog zatvorskom kaznom od najmanje četiri godine; U cilju pribavljanja, direktno ili indirektno, finansijske ili druge materijalne koristi.

Zbog obima i količine krivotvorene i piratske robe koja je na raspolaganju u Srbiji, nema sumnje da organizovani kriminal stoji iza različitih aspekata proizvodnje, uvoza i veleprodajne distribucije robe u ovoj nezakonitoj trgovini. Ovo je potkrepljeno činjenicom da je roba koja se prodaje na pijacama širom Srbije većinom identična, što ukazuje na dosledne veze između izvora i distribucije.

Stručnjaci u Srbiji su saglasni da je organizovani kriminal uključen u proizvodnju, uvoz i distribuciju krivotvorene i piratske robe u veleprodaji. Pored toga, tokom ispitivanja tržišta, često je primećeno da se u maloprodajnim objektima nalazi po troje ili više lica koja rade zajedno na distribuciji i prodaji krivotvorene robe radi finansijske koristi. To je organizovani kriminal na nivou maloprodaje.

Takođe, ponovljeni zajednički pokušaji velikih grupa pijačnih prodavaca da zastraše i spreče predstavnike državnih institucija da sprovedu zakon, u mestima kao što je Subotica, jasan su primer organizovanog kriminala na delu.

SKRAĆENICE

SA	Business Software Alliance - Alijansa za poslovni softver
EU	European Union – Evropska unija
FTZ	Free Trade Zone – zona slobodne trgovine
FYROM	BJRM – Bivša Jugoslovenska Republika Makednoja
GDP	Gross Domestic Product – bruto domaći proizvod
IP	Intellectual Property – intelektualna svojina
IPR	Intellectual Property Rights – prava intelektualne svojine
ISP	Internet Service Provider – provajder internet usluga
MoU	Memorandum of Understanding – Memorandum o razumevanju
OECD	Organisation for Economic Co-operation and Development – Organizacija za ekonomsku saradnju i razvoj
OHIM	Office for Harmonisation in the Internal Market – Zavod za harmonizaciju unutrašnjeg tržišta
SOKOJ	Organizacija muzičkih autora Srbije
UN	United Nations - Ujedinjene nacije
UNODC	United Nations Office on Drugs and Crime – Kancelarija UN za drogu i kriminal
UNICRI	United Nations Interregional Crime & Justice Research Institut – Međuregionalni institut Ujedinjenih nacija za istraživanje kriminaliteta i pravosuđa

UK	United Kingdom – Velika Britanija
USD	United States Dollar – američki dolar
WCO	World Customs Organisation – Svetska carinska organizacija

CONTENTS

1. UVOD.....	11
2. OPŠTI PODACI	12
2.1 Zapadni Balkan	12
2.2 Regionalni zakonski okviri	12
2.3 Zakoni u vezi sa intelektualnom svojinom u Srbiji.....	13
2.4 Strategija razvoja intelektualne svojine od 2011. do 2015.....	17
2.5 Institucije nadležne za sprovođenje prava intelektualne svojine...18	
2.6 Sudovi i pravosuđe	25
2.7 Saradnja i razmena informacija.....	27
3. OBIM KRIVOTVORENJA I PIRATERIJE U SRBIJI	29
3.1 Uvod	29
3.2 Uprava carina	29
3.3 Tržišna inspekcija.....	33
3.4 Inspekcija za lekove i medicinska sredstva	34
3.5 Poreska uprava	35
3.6 Direkcija policije	36
3.7 Javno tužilaštvo	37
3.8 Sudovi.....	37
4. OBIM PROIZVODA I DOSTUPNOST	38
4.1 Uvod.....	38
4.2 Obim dostupnih proizvoda.....	39
4.3 Dostupnost	
- Gde se može pronaći krivotvorena roba	46
5. LANCI SNABDEVANJA.....	56
5.1 Proizvodnja.....	56
5.2 Transport i distribucija	57
6. UMEŠANOST.....	61
6.1 Umešanost kriminala u krivotvorenje i pirateriju.....	61
6.2 Mišljenje evropskih i međunarodnih organizacija za sprovođenje prava	62
6.3 Umešanost kriminala u Srbiji	64
7. OCENA SPROVOĐENJA PRAVA.....	68

8. ZAKLJUČCI	72
8.1 Okvir za sprovođenje prava intelektualne svojine u Srbiji.....	72
8.2 Obim krivotvorenja i piraterije u Srbiji	73
8.3 Trendovi u krivotvorenju i pirateriji.....	73
8.4 Moguće opasnosti po društvo.....	74
8.5 Organizovani kriminal.....	75
9. PREPORUKE	77
9.1 Politička volja	77
9.2 Zakonodavstvo	77
9.3 Sprovođenje prava	79
9.4 Saradnja	83
9.5 Izgradnja kapaciteta	84
9.6 Statistika	84
9.7 Svest o pravima intelektualne svojine	85
9.8 Nosioци prava.....	85
9.9 Nacionalna strategija.....	86

1. UVOD

Ova analiza je rezultat istraživanja izvršenog u cilju ocene postojećeg obima i razmera kriminala u oblasti intelektualne svojine u Srbiji, naročito u pogledu krivotvorenja i piraterije. Namera je da se podigne nivo svesti i razumevanja kroz ocenu glavnih trendova i potencijalne opasnosti po društvo koja preti zbog proizvodnje, distribucije i prodaje krivotvorenih proizvoda. Gde god je to bilo primereno, u analizi je naglašena i objašnjena veza sa mrežama organizovanog kriminala i moguće posledice te sprege.

Da bi se ovo postiglo, bilo je potrebno razmotriti niz ključnih faktora:

- Zašto su se krivotvoritelji i lica koja se bave piraterijom usmerili na Srbiju?
- Na koji način je Srbija pogođena?
- Da li se krivotvorenje i piraterija u Srbiji sprovode koordinirano i pod upravom lica koja međusobno, konstantno i organizovano, sarađuju?

Izveštaj počinje sažetim opisom ukupne situacije. U njemu se iznose opšti podaci o unutrašnjem i spoljašnjem okruženju Srbije i daje kratak prikaz sadašnje strukture zakona i kontrole u oblasti sprovođenja prava intelektualne svojine.

Pošto je u prekogranično krivotvorenje i pirateriju širom sveta uključen kriminal, u izveštaju se takođe daje jasna definicija “organizovanog kriminala”, kako on funkcioniše i kako međunarodna tela za sprovođenje prava intelektualne svojine pristupaju rešavanju ovog problema.

Izveštaj, takođe, obuhvata prikaz obima i razmera krivotvorenja i piraterije u Srbiji, koristeći statističke podatke prikupljene od strane glavnih institucija za sprovođenje prava intelektualne svojine. Aktuelna tržišna ispitivanja koja su sprovedli autori kao i mišljenja i iskustva eksperata u Srbiji korišćena su kao dodatni dokazi o raspoloživosti i obimu krivotvorenih proizvoda koji se prodaju i distribuiraju u okviru zemlje.

Autori su koristili vlastita iskustva i resurse da bi ustanovili moguće lance snabdevanja i način na koji se koriste.

Na kraju, autori su predložili način za dalje postupanje u sprovođenju prava intelektualne svojine u Srbiji, u smislu niza preporuka i zaključaka na osnovu najbolje prakse u Evropskoj uniji (EU).

2. OPŠTI PODACI

2.1. Zapadni Balkan

Zapadni Balkan ima više od 20 miliona stanovnika u sedam zasebnih jurisdikcija: Srbija, Hrvatska (zemlja članica EU od 2013), Albanija, Bosna i Hercegovina, Kosovo¹, Bivša Jugosloveska Republika Makedonija (BJRM) i Crna Gora. Od ukupnog broja stanovnika u regionu, u Srbiji živi oko 7,1 milion, što predstavlja oko 36% od ukupnog stanovništva.

Zbog svoje lokacije, Zapadni Balkan predstavlja direktan trgovinski put do tržišta Evropske unije, kopnenim, vazdušnim i pomorskim saobraćajem. Zbog toga, on je izuzetno atraktivan za one koji se bave nezakonitom trgovinom, a naročito za krivotvoritelje i lica koja se bave piraterijom.

Stoga, s obzirom na značaj i lokaciju Srbije na Zapadnom Balkanu, istraživanje koje bi se ograničilo isključivo na Srbiju značilo bi da se ignorišu podaci o tome kako se krivotvorena roba proizvodi i transportuje od izvora i susednih zemalja i kako se Srbija koristi kao zemlja tranzita u cilju distribucije ogromnog asortimana krivotvorenih proizvoda.

2.2. Regionalni zakonski okviri

Zakonodavstvo u oblasti intelektualne svojine svuda u svetu predstavlja osnov za zaštitu i sprovođenje prava intelektualne svojine.

Isto važi za zakone u oblasti intelektualne svojine na prostoru Zapadnog Balkana. Sve zemlje su usvojile propise i sisteme za priznavanje i zaštitu žigova, патената, industrijskog dizajna, autorskog prava i dr. Pored toga, u svim pravnim sistemima postoje krivični i građanski zakони i postupci, kao podrška sprovođenju prava intelektualne svojine.

Međutim, u Evropi, zakoni koji se odnose na intelektualnu svojinu često su predmet izmena kako bi se odrazila novonastala situacija u EU i na planu međunarodnog zakonodavstva. Ponekad, zbog ovoga mogu nastupiti komplikacije, a tokom faze utvrđivanja činjenica u okviru ove analize, predstavnici nosilaca prava izrazili su zabrinutost zbog toga što je izmena

---

¹ Ova odrednica ne prejudicira stavove o statusu i u skladu je sa Rezolucijom SB UN 1244/99 i Mišljenjem Međunarodnog suda pravde o deklaraciji o nezavisnosti Kosova.

nekih zakona u Srbiji dovela do pogrešnih tumačenja. Rezultat ovoga je neusklađenost i nedostatak sinhronizacije između nekih zakona i aktuelnih procedura koje se preduzimaju u cilju njihovog sprovođenja. Stručnjaci u Srbiji su objasnili da su razlike posebno očite u upravnom i sudskom postupku, tako da, kao ishod toga, predmeti u vezi sa povredom prava intelektualne svojine često bivaju osporeni.

Pogranične mere na Zapadnom Balkanu su, manje-više, istovetne a, pored toga što nosiocima prava omogućavaju da se obrate carinskim organima radi pokretanja postupka u cilju sprečavanja ulaska krivotvorene i piratske robe na tržište, one takođe obezbeđuju ovlašćenja za postupanje po službenoj dužnosti.

Međutim, stručnjaci u Srbiji su otkrili da u okviru Zapadnog Balkana postoje razlike koje mogu uticati na delotvornost prekograničnih aktivnosti na sprovođenju prava intelektualne svojine. Te razlike, takođe, podrivaju kapacitete nacionalnih organa u domenu saradnje i razmene informacija. Pored toga, stručnjaci u Srbiji su izrazili mišljenje da postoje velike razlike u naglasku koji neke susedne zemlje stavljaju na intelektualnu svojinu i sprovođenje prava intelektualne svojine.

2.3. Zakoni u vezi sa intelektualnom svojinom u Srbiji

2.3.1 Uvod

Srbija je usvojila više zakona u cilju zaštite prava intelektualne svojine², a među onima koji su najrelevantniji za sprovođenje prava intelektualne svojine su:

- Zakon o posebnim ovlašćenjima radi efikasne zaštite prava intelektualne svojine;
- Krivični zakonik;
- Carinski zakon i Uredba o zaštiti prava intelektualne svojine na granici; i
- Materijalno zakonodavstvo u oblasti prava intelektualne svojine (npr: Zakon o žigovima).

---

² Zavod za intelektualnu svojinu Republike Srbije
www.zis.gov.rs/legal-regulations/laws-and-regulations.110.html

2.3.2 Zakon o posebnim ovlašćenjima radi efikasne zaštite prava intelektualne svojine

Zakon o posebnim ovlašćenjima radi efikasne zaštite prava intelektualne svojine uveden je u cilju regulisanja načina zaštite prava intelektualne svojine od strane Tržišne inspekcije, Poreske uprave i Inspekcije za lekove i medicinska sredstva. Ovaj zakon se ne odnosi na Direkciju policije ili Upravu carina.

Zakon se može koristiti za zaplenu robe za koju se sumnja da predstavlja povredu žiga, autorskog prava i srodnih prava, oznaka geografskog porekla, dizajna, patenata, malih patenata i topografija integrisanih kola.

Njime je obuhvaćeno pružanje usluga i proizvodnja, distribucija, korišćenje i posedovanje robe. Međutim, merodavan je samo za robu namenjenu za komercijalnu delatnost.

Takođe, na osnovu zakona daje se ovlašćenje organima državne uprave da postupaju po službenoj dužnosti i utvrđuje se procedura za podnošenje zahteva od strane nosioca prava za preduzimanje mera.

2.3.3 Krivični zakonik

Poglavlje 20 Krivičnog zakonika je naslovljeno "Krivična dela protiv intelektualne svojine", a obuhvata sledeća krivična dela:

- **Član 198** - Povreda moralnih prava autora i interpretatora.
(Novčana kazna odnosno, kazna zatvora do tri godine);
- **Član 199** - Neovlašćeno iskorišćavanje autorskog dela ili predmeta srodnog prava.
(Novčana kazna odnosno, kazna zatvora do pet godina);
- **Član 200** - Neovlašćeno uklanjanje ili menjanje elektronske informacije o autorskom i srodnim pravima.
(Novčana kazna odnosno, kazna zatvora do tri godine);
- **Član 201** - Povreda pronalazačkog prava.
(Novčana kazna odnosno, kazna zatvora do osam godina); i
- **Član 202** – Neovlašćeno korišćenje tuđeg dizajna.
(Novčana kazna odnosno, kazna zatvora do tri godine).

Poglavlje 22 Krivičnog zakonika je naslovljeno “Krivična dela protiv privrede”, a obuhvata sledeće krivično delo:

- **Član 233** - Neovlašćena upotreba tuđeg poslovnog imena i druge posebne oznake robe ili usluga.
(Novčana kazna odnosno, kazna zatvora do osam godina).

2.3.4 Carinski zakon i Uredba o zaštiti prava intelektualne svojine na granici

Određeni delovi Carinskog zakona i Uredba o zaštiti prava intelektualne svojine na granici uvedeni su konkretno da bi se carinicima dala ovlašćenja za zaštitu prava intelektualne svojine. Carinski zakon i Uredba o zaštiti prava intelektualne svojine na granici mogu se koristiti za zadržavanje robe za koju se sumnja da povređuje žig, autorsko i srodna prava, patent, mali patent, sertifikat o dopunskoj zaštiti, prava oplemenjivača biljnih sorti, imena porekla ili oznake geografskog porekla, topografije poluprovodničkih proizvoda i bilo kojeg kalupa ili matrice posebno projektovane ili prilagođene za proizvodnju robe kojom se povređuju prava intelektualne svojine.

Uredba se može primeniti u cilju zadržavanja robe koja se uvozi, izvozi ili je u tranzitu.³ Međutim, Uredbom nisu obuhvaćene male količine robe nekomercijalne prirode, koje se nalaze u ličnom prtljagu putnika ili su poslate u malim pošiljkama.

Na osnovu Uredbe, Upravi carina su data ovlašćenja da postupa po službenoj dužnosti, a takođe je utvrđena procedura po kojoj nosilac prava treba da postupi prilikom podnošenja zahteva za preduzimanje mera, Upravi carina. Pored toga, na osnovu Uredbe, Uprava carina je dužna da bez odlaganja obavesti nosioca prava i uvoznika o obustavi carinskog postupka.

Uredbom je utvrđen pojednostavljen postupak za nosioce prava i uvoznike, na osnovu kojeg se postiže sporazum u vezi sa odlaganjem/uništavanjem robe za koju se sumnja da povređuje prava intelektualne svojine.

---

³ Uredba EU 608/2013 o carinskom sprovođenju prava intelektualne svojine ne obuhvata robu u tranzitu.

2.3.5 Materijalno zakonodavstvo o pravima intelektualne svojine

U materijalnom zakonodavstvu o pravima intelektualne svojine (Zakon o patentima, žigovima, dizajnu, geografskim oznakama, topografijama poluprovodnika, pravima oplemenjivača biljnih sorti, poslovnim tajnama, autorskom pravu i srodnim pravima) utvrđene su razne mogućnosti u parničnom i prekršajnom postupku, uključujući:

- Utvrđivanje povrede prava;
- Zabrana postupanja kojim se povređuje pravo intelektualne svojine;
- Naknada štete;
- Objavljivanje sudske odluke; i
- Zaplena i uništenje robe kojom se povređuju prava intelektualne svojine.⁴

2.3.6 Izveštaj Evropske komisije o napretku Srbije

U svom poslednjem Izveštaju o napretku Srbije, objavljenom u oktobru 2014, Evropska komisija je iznela sledeće konstatacije u vezi sa pravima intelektualne svojine u Srbiji:

- U oblasti autorskog i srodnih prava, izmene i dopune Zakona o autorskom i srodnim pravima iz 2012. godine, nisu usklađene sa pravnim tekovinama Evropske unije. Zavod za intelektualnu svojinu još nije dobio administrativne kapacitete u skladu sa dužnostima Komisije za autorska prava, koje su na njega prenete nakon ukidanja Komisije, 2013. godine;
- Relevantni zakoni u oblasti prava industrijske svojine treba da se dodatno usklade sa pravnim tekovinama Evropske unije;
- Potrebno je obezbediti dalje usklađivanje zakonodavstva sa Direktivom o sprovođenju prava intelektualne svojine; i
- Sve u svemu, usklađenost u oblasti prava intelektualne svojine je unapređena.⁵

---

⁴ Zavod za intelektualnu svojinu Republike Srbije
<http://www.zis.gov.rs/legal-regulations/other-laws.110.html>

⁵ Izveštaj o napretku Srbije za 2014. godinu, Strategija proširenja i glavni izazovi 2014-2015, COM 2014 700

2.4. Strategija razvoja intelektualne svojine od 2011. do 2015.

2.4.1 Uvod

Godine 2011, Vlada je usvojila *Strategiju razvoja intelektualne svojine od 2011. do 2015.* *Strategija* je usvojena u cilju razvoja sistema intelektualne svojine u Srbiji.

2.4.2 Strategija razvoja intelektualne svojine od 2011. do 2015.

Strategija je podeljena na četiri odeljka:

- Zakonska i institucionalna osnova za zaštitu prava intelektualne svojine;
- Suzbijanje i kažnjavanje povreda prava intelektualne svojine;
- Sprovođenje prava intelektualne svojine u privredi; i
- Podizanje nivoa svesti i obrazovanja javnosti.

U odeljku o suzbijanju i kažnjavanju povreda prava intelektualne svojine, navedeni su sledeći planirani ciljevi:

- Uspostavljanje obaveznog sistema za vođenje evidencije i statističku obradu podataka u vezi sa kažnjavanjem povreda prava intelektualne svojine;
- Usvajanje Zakona o optičkim diskovima;
- Usvajanje izmena i dopuna Carinskog zakona;
- Zakonsko definisanje obaveze provajdera internet usluga da čuvaju podatke o trgovinskim transakcijama na internetu;
- Aktivnosti policije u borbi protiv visokotehnološkog kriminala treba da se prošire putem stalnog nadzora nad saobraćajem na internetu;
- Razmotriti podelu nadležnosti inspekcija u skladu sa Zakonom o posebnim ovlašćenjima radi efikasne zaštite prava intelektualne svojine;
- Dati uputstva svim telima uključenim u inspeksijsku kontrolu i nadzor u oblasti prava intelektualne svojine, kako da pristupe tom zadatku;
- U Upravi carina je potrebno da se u sistematizaciju uvede radno mesto koordinatora prava intelektualne svojine;
- Uspostavljanje stalnog koordinacionog tela za saradnju između policije,

Tržišne inspekcije, Uprave carina i Poreske uprave;

- Koncentracija mesnih nadležnosti parničnih i privrednih sudova koji donose prvostepene odluke u parničnim postupcima povedenim zbog povrede prava intelektualne svojine;
- Utvrđivanje programa saradnje između policije, carine, državne uprave, sudova i javnih tužilaštava, sa jedne strane i Zavoda za intelektualnu svojinu, sa druge strane.

2.4.3 Izveštaj Evropske komisije o napretku

U svom poslednjem Izveštaju o napretku Srbije, Evropska komisija je konstatovala „i dalje se kasni u sprovođenju nacionalne strategije i akcionog plana za prava intelektualne svojine za period od 2011. do 2015.”⁶. Međutim, nakon preispitivanja akata i razgovora sa stručnjacima u Srbiji, autori smatraju da je postignuta većina ciljeva utvrđenih u odeljku o suzbijanju i kažnjavanju povreda prava intelektualne svojine.

2.5. Institucije nadležne za sprovođenje prava intelektualne svojine

2.5.1 Uvod

Kao i u svim zemljama članicama EU, u Srbiji postoji nekoliko institucija koje imaju odgovarajuću ulogu u sprovođenju prava intelektualne svojine. Ipak, nakon preispitivanja Zakona o posebnim ovlašćenjima radi efikasne zaštite prava intelektualne svojine, *Strategije razvoja intelektualne svojine za period od 2011. do 2015.* i sastanaka sa relevantnim državnim institucijama, autori su zaključili da su sledeće organizacije glavne institucije za sprovođenje prava intelektualne svojine u Srbiji:

- Uprava carina – Ministarstvo finansija;
- Tržišna inspekcija – Ministarstvo trgovine, turizma i telekomunikacija;
- Inspekcija za lekove i medicinska sredstva – Ministarstvo zdravlja;
- Poreska uprava – Ministarstvo finansija;
- Generalna direkcija policije – Ministarstvo unutrašnjih poslova;
- Javno tužilaštvo; i
- Zavod za intelektualnu svojinu – Ministarstvo prosvete, nauke i tehnološkog razvoja.

---

⁶ Izveštaj o napretku Srbije za 2014. godinu, Strategija proširenja i glavni izazovi 2014-2015, COM 2014 700

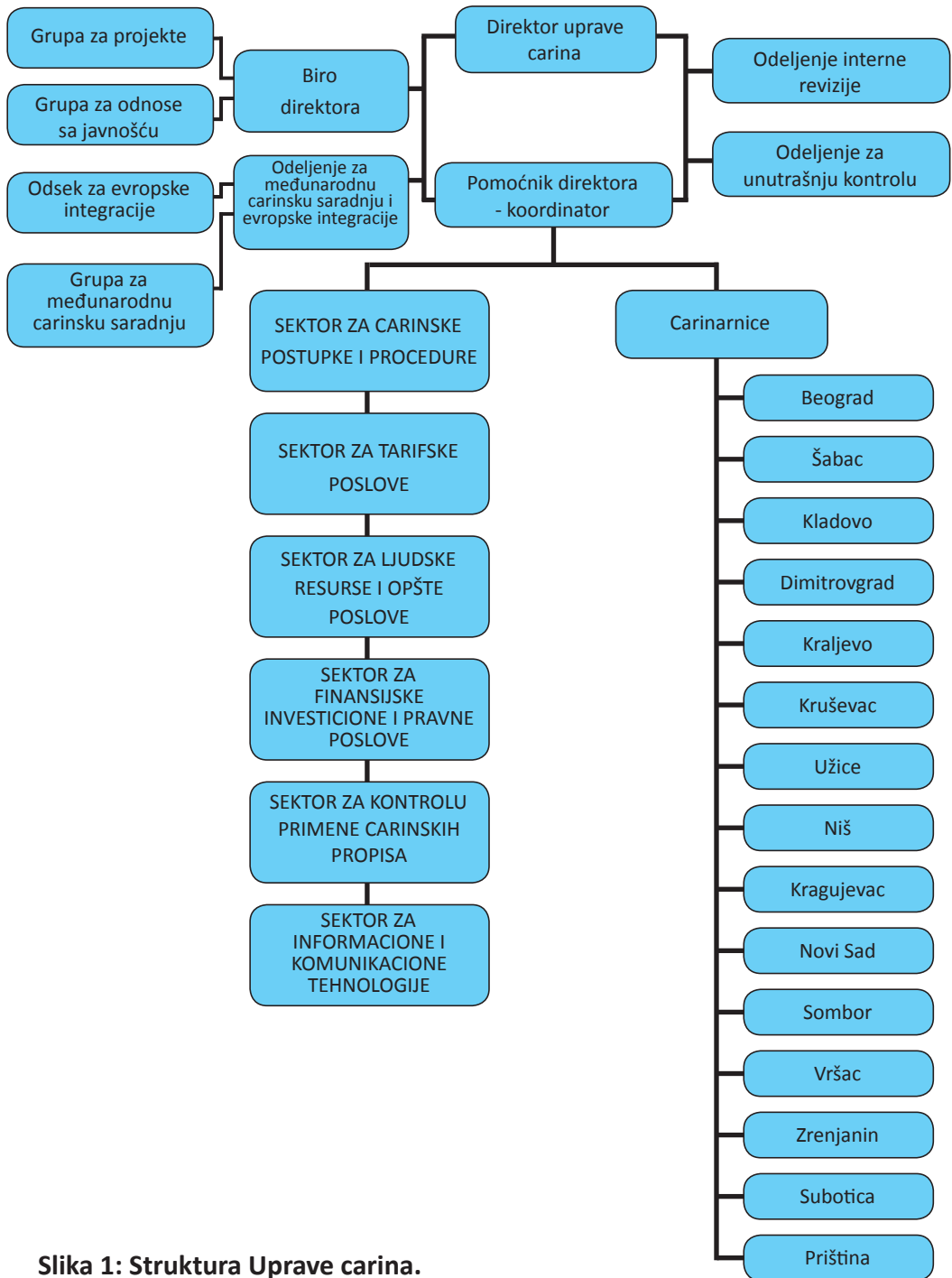
2.5.2 Uprava carina – Ministarstvo finansija

Uprava carina je deo Ministarstva finansija. Njeno sedište se nalazi u Beogradu, a u njenom sastavu je 15 carinarnica u Srbiji. U Upravi carina trenutno radi oko 2.500 službenika.

Uprava carina je strukturisana kao što je prikazano na Slici 1 u daljem tekstu. Nadležna je za sprečavanje uvoza, izvoza i tranzita robe⁷ za koju se sumnja da povređuje prava intelektualne svojine.

---

⁷ Uredba EU 608/2013 o carinskom sprovođenju prava intelektualne svojine ne obuhvata robu u tranzitu.

Slika 1: Struktura Uprave carina.

Svi carinici su ovlašćeni da vrše presretanje robe za koju sumnjaju da povređuje prava intelektualne svojine, ali u okviru Sektora za kontrolu primene carinskih propisa postoji i specijalizovano Odeljenje za prava intelektualne svojine. Ovo Odeljenje za prava intelektualne svojine ima 11 službenika i nadležno je za koordinaciju svih aktivnosti Uprave carina na suzbijanju krivotovorenja i piraterije.

U cilju boljeg funkcionisanja, 2013. godine, Uprava carina je počela da koristi softver INES+, koji omogućava lakšu razmenu informacija - uključujući zahteve za pokretanje postupka, između Odeljenja za prava intelektualne svojine, 15 carinarnica i nosilaca prava.

2.5.3 Tržišna inspekcija – Ministarstvo trgovine, turizma i telekomunikacija

Tržišna inspekcija je u sastavu Ministarstva trgovine, turizma i telekomunikacija. Njeno sedište se nalazi u Beogradu, a u okviru nje postoje 24 regionalna odeljenja. Tržišna inspekcija trenutno ima 446 inspektora, od kojih 100 radi na pitanjima bezbednosti, a 47 inspektora su stručnjaci za sprovođenje prava intelektualne svojine. Pored toga, Tržišna inspekcija ima specijalizovanu službu za prava intelektualne svojine sa četiri inspektora, koja se nalazi u okviru sedišta institucije.

U skladu sa Zakonom o posebnim ovlašćenjima radi efikasne zaštite prava intelektualne svojine, Tržišna inspekcija je nadležna da obezbedi da roba koja se proizvodi, distribuira, koristi ili poseduje, ne povređuje prava intelektualne svojine.

Tržišna inspekcija ima ovlašćenja da odgovori na zahteve nosilaca prava za pokretanje postupka ili da postupi po službenoj dužnosti. U oba slučaja, inspektor ima ovlašćenje da privremeno zapleni robu za koju se sumnja da povređuje prava intelektualne svojine, a zatim da traži od nosioca prava da potvrdi da li se radi o povredi prava i da dostavi dokaze.

Pored toga, u skladu sa Zakonom o optičkim diskovima, od tržišnog inspektora se očekuje da izvrši kontrolu svih prostorija ovlašćenih za proizvodnju optičkih diskova i da uzme uzorke optičkih diskova radi forenzičkog ispitivanja.

2.5.4 Inspekcija za lekove i medicinska sredstva – Ministarstvo zdravlja

Inspekcija za lekove i medicinska sredstva je u sastavu Ministarstva zdravlja. Njene kancelarije se nalaze u Beogradu, a trenutno, u okviru njene organizaciju radi šest inspektora.

Inspekcija za lekove i medicinska sredstva je nadležna da obezbedi da lekovi i medicinska sredstva koja se proizvedu i koriste u Srbiji ili kojima se trguje u Srbiji, ne vrše povredu prava intelektualne svojine.

Inspekcija za lekove i medicinska sredstva takođe je ovlašćena da odgovori na zahteve nosilaca prava za preduzimanje mera ili da postupa po službenoj dužnosti.

2.5.5 Poreska uprava – Ministarstvo finansija

Poreska uprava je u sastavu Ministarstva finansija. Njeno sedište se nalazi u Beogradu, ali u njenom sastavu su i odeljenja u Novom Sadu, Nišu i Kragujevcu.

Poreska uprava je nadležna za borbu protiv piraterije u oblasti softvera i za to da programi koje koriste fizička lica ili kompanije u obavljanju svojih poslovnih delatnosti, ne povređuju prava intelektualne svojine.

Poreska uprava ima specijalizovano odeljenje za prava intelektualne svojine, od 2011. godine. U tom odeljenju radi 18 inspektora, koji su ovlašćeni da uđu u poslovne prostorije i izvrše kontrolu softverskih licenci, računara i servera.

Poreska uprava je ovlašćena da odgovori na zahteve nosilaca prava za preduzimanje mera ili da pokrene postupak po službenoj dužnosti.

2.5.6 Direkcija policije – Ministarstvo unutrašnjih poslova

Direkcija policije je u sastavu Ministarstva unutrašnjih poslova i nadležna je za istragu krivičnih dela u oblasti prava intelektualne svojine, koja su utvrđena krivičnim zakonikom.

Svi policajci su ovlašćeni da vrše istragu krivičnih dela u oblasti intelektualne svojine, a pored preduzimanja mera na osnovu zahteva nosilaca prava, mogu da postupaju i po službenoj dužnosti.

Postoje dve službe u Odeljenju kriminalističke policije u okviru Direkcije policije, sa nadležnostima u oblasti prava intelektualne svojine, naime:

- Odsek za suzbijanje prevara i zaštitu intelektualne svojine; i
- Odsek za suzbijanje kriminala u oblasti intelektualne svojine

Odsek za suzbijanje prevara i zaštitu intelektualne svojine nadležan je za istragu korupcije i privrednog kriminala, uključujući krivična dela u oblasti intelektualne svojine u vezi sa fizičkom robom. Sedište Odseka se nalazi u Beogradu, ali takođe postoji 27 regionalnih službi. Trenutno, tim koji radi u sedištu ima četvoro službenika, uključujući i supervizora.

Bitno je naglasiti da Odsek za suzbijanje prevara i zaštitu intelektualne svojine radi na samo nekoliko krivičnih predmeta iz oblasti intelektualne svojine godišnje. Ipak, neki od ovih su veoma značajni. U jednom slučaju se radilo o prodaji krivotvorenog leka za srce u Novom Sadu, gde je policija zaplenila 10 bočica u maloprodajnim objektima.

Odsek za suzbijanje kriminala u oblasti intelektualne svojine nadležan je za istragu krivičnih dela u oblasti intelektualne svojine, koja obuhvataju korišćenje kompjutera ili kompjuterskih mreža. Odsek trenutno ima pet službenika, a njihove kancelarije se nalaze u Beogradu.

2.5.7 Javno tužilaštvo

Na osnovu Ustava Srbije, Javno tužilaštvo je autonoman državni organ koji vrši gonjenje izvršilaca krivičnih dela, uključujući i krivična dela u oblasti intelektualne svojine.

Na čelu Javnog tužilaštva je republički javni tužilac, a organizacija ima 95 tužilaca i 741 zamenika tužilaca.

Javno tužilaštvo ima svoja odeljenja u svakom krivičnom sudu, međutim, postoje i tri specijalizovana odeljenja za:

- Organizovani kriminal;
- Ratne zločine; i
- Visokotehnološki kriminal.

Javno tužilaštvo nema specijalizovanu službu za prava intelektualne svojine. Međutim, Republičko javno tužilaštvo za visokotehnološki kriminal vrši gonjenje krivičnih dela u oblasti intelektualne svojine u kojima su korišćeni kompjuteri odnosno, kompjuterske mreže.⁸

2.5.8 Zavod za intelektualnu svojinu - Ministarstvo prosvete, nauke i tehnološkog razvoja

Zavod za intelektualnu svojinu je u sastavu Ministarstva prosvete, nauke i tehnološkog razvoja. Njegovo sedište je u Beogradu, a ima 98 zaposlenih.

Zavod za intelektualnu svojinu finansira država, a nadležan je za poslove u vezi sa zaštitom prava intelektualne svojine, uključujući patente, žigove, industrijski dizajn, geografske oznake, topografije poluprovodničkih proizvoda i autorska i srodna prava.

Zavod za intelektualnu svojinu pruža podršku nosiocima prava i institucijama koje imaju odgovarajuću ulogu u sprovođenju prava intelektualne svojine, pružajući im sledeće usluge:

- Registracija prava industrijske svojine;
- Obuka;
- Sastavljanje zakona u oblasti prava intelektualne svojine;
- Ekspertiza; i
- Održavanje internet baze podataka o zaštićenim pravima industrijske svojine u Srbiji.

---

⁸ OEBS - <http://www.osce.org/serbia/82759?download=true>

REPUBLIC OF SERBIA

Intellectual
Property Office

Trademarks Register

The Intellectual
Property Office of the
Republic of Serbia

Home > Databases > Trademarks Register > Result List

Pages: 1 Next Last

Application number	Mark	Filing date	Classes	Holder	Reg. number	Status
1979/53	NIKE	23.01.1979	18; 25	NIKE INTERNATIONAL LTD	28630	Registered Expiration date: 25.02.2016
1979/55	GRAF - ŠARA, BUMERANG	23.01.1979	18; 25	NIKE INTERNATIONAL LTD.	26590	Registered Expiration date: 10.09.2022
1990/1692	JORDAN - GRAF KOŠARKAŠ	21.09.1990	25	NIKE INTERNATIONAL, LTD.	36247	Registered Expiration date: 21.09.2020
1990/1693	FORCE - GRAF	21.09.1990	25	NIKE INTERNATIONAL, LTD.	36072	Registered Expiration date: 21.09.2020

Slika 2: Internet baza podataka o žigovima, Zavoda za intelektualnu svojinu.⁹

2.6. Sudovi i pravosuđe

2.6.1 Sudovi

Na osnovu Zakona o organizaciji sudova osnovani su sudovi opšte nadležnosti, koji obuhvataju:

- 34 osnovna suda;
- 26 viših sudova;
- 4 apelaciona suda; i
- Vrhovni kasacioni sud.

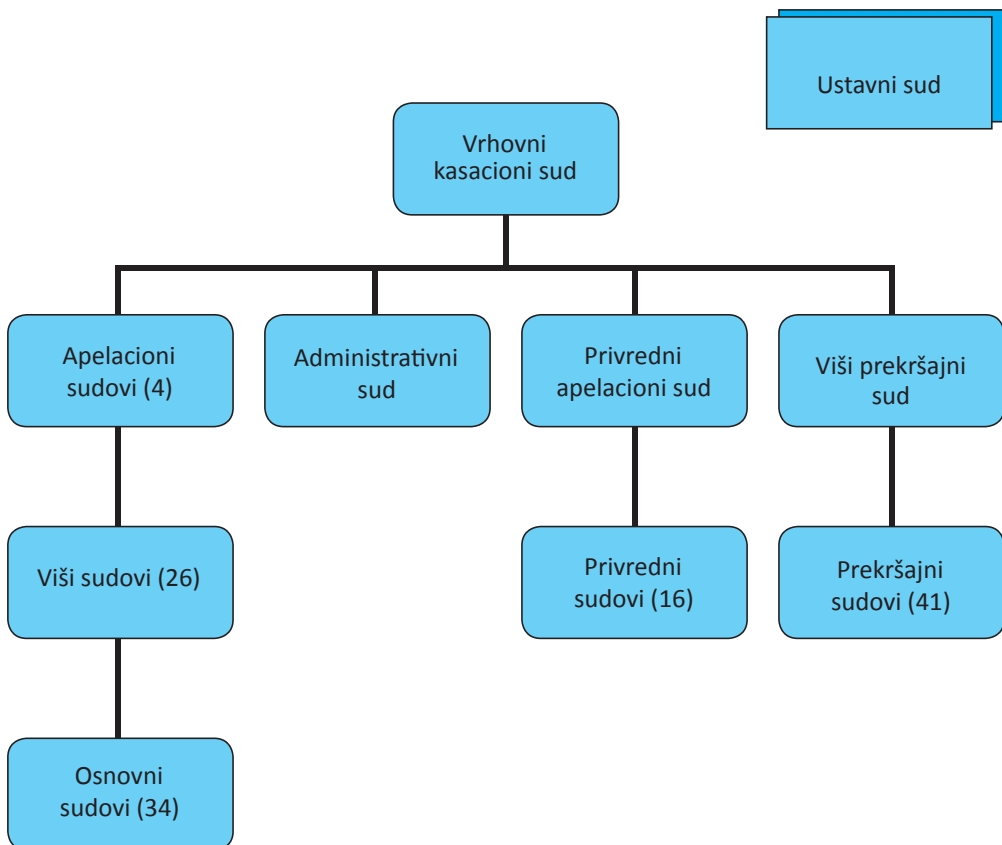
Osnovni sudovi su nadležni za rešavanje predmeta u kojima je maksimalna propisana kazna, kazna zatvora do 10 godina, dok su viši sudovi nadležni za rešavanje predmeta u kojima je maksimalna propisana kazna, kazna zatvora od preko 10 godina.

⁹ Zavod za intelektualnu svojinu Republike Srbije
<http://www.zis.gov.rs/databases/databases.533.html>

Sedište apelacionih sudova je u Beogradu, Novom Sadu, Nišu i Kragujevcu, dok je Vrhovni kasacioni sud u Beogradu.

Pored sudova opšte nadležnosti, na osnovu Zakona o organizaciji sudova, takođe su osnovani sledeći specijalizovani sudovi:

- 16 privrednih sudova;
- Privredni apelacioni sud;
- 44 prekršajna suda;
- Viši prekršajni sud (3 odeljenja – Beograd, Novi Sad i Niš); i
- Upravni sud (3 odeljenja - Beograd, Novi Sad i Niš).

Slika 3: Struktura sudova.¹⁰

¹⁰ OEBS - <http://www.osce.org/serbia/82759?download=true>

Treba naglasiti da ukoliko su strane u parničnom predmetu iz oblasti intelektualne svojine pravna lica, od januara 2014. godine, prvostepeni sud je Privredni sud u Beogradu, a u svim drugim parničnim predmetima iz oblasti intelektualne svojine prvostepeni sud je Viši sud u Beogradu. Privredni apelacioni odnosno, apelacioni sud je nadležan za rešavanje svih naknadnih žalbi.

Za predmete krivičnog sudskog gonjenja u oblasti intelektualne svojine, kao prvostepena instanca nadležan je osnovni sud.¹¹

2.6.2 Pravosuđe

Na osnovu Ustava, Visoko veće sudstva nadležno je za naimenovanje i razrešenje sudija. Visoko veće sudstva je nezavisan i autonoman organ koji ima jedanaest članova, uključujući predsednika Vrhovnog kasacionog suda, ministra pravde, predsednika Narodne skupštine, šest sudija i dva advokata.

Pravosudna akademija je nadležna za početnu obuku budućih sudija i tužilaca i obuku na radnom mestu za sudeće sudije i tužioce.

U Republici Srbiji ima oko 2.400 sudija. Nijedan od ovih sudija nije specijalizovan za prava intelektualne svojine. Međutim, zbog koncentracije predmeta iz oblasti prava intelektualne svojine u Privrednom sudu u Beogradu i Višem sudu u Beogradu, ograničen je broj sudija koji rešavaju predmete iz oblasti prava intelektualne svojine.

2.7. Saradnja i razmena informacija

Sve državne institucije u Srbiji su obavezne da sarađuju i razmenjuju informacije. Pored toga, Ministarstvo unutrašnjih poslova i Ministarstvo finansija imaju Memorandum o razumevanju u cilju saradnje i razmene informacija o svim pitanjima u vezi sa sprovođenjem prava.

U vezi sa pravima intelektualne svojine, Ministarstvo trgovine, turizma i telekomunikacija (Tržišna inspekcija) i Ministarstvo finansija (Uprava carina) potpisali su Memorandum o razumevanju u cilju saradnje na sprovođenju prava intelektualne svojine. Pored toga, Zavod za intelektualnu svojinu i

---

¹¹ OEBS - <http://www.osce.org/serbia/82759?download=true>

Pravosudna akademija potpisali su Memorandum o razumevanju u vezi sa obukom u oblasti prava intelektualne svojine.

Pored toga, glavne institucije nadležne za sprovođenje prava intelektualne svojine imaju ad hok saradnju u vezi sa:

- sprovođenjem *Strategije razvoja intelektualne svojine u periodu od 2011. do 2015;*
- obukom; i
- aktivnostima.

Potrebno je naglasiti da je na osnovu Odluke Vlade usvojene u decembru 2014, osnovano koordinaciono telo u oblasti prava intelektualne svojine.

U svom poslednjem Izveštaju o napretku Srbije, Evropska komisija je navela da “formalna koordinacija između različitih zainteresovanih strana tek treba da počne kako bi se obezbedilo efikasnije sprovođenje prava.”¹²

---

¹² Izveštaj o napretku Srbije za 2014. godinu, Strategija proširenja i glavni izazovi 2014-2015, COM 2014700

3. OBIM KRIVOTVORENJA I PIRATERIJE U SRBIJI

3.1. Uvod

Uprava carina, Tržišna inspekcija, Inspekcija za lekove i medicinska sredstva, Poreska uprava i Direkcija policije vode statističke podatke o zaplenama i zadržavanju robe za koju se sumnja da povređuje prava intelektualne svojine. Pored toga, Direkcija policije i Javno tužilaštvo vode statističke podatke o broju lica koja su pritvorena i koja se sudski gone zbog krivičnih dela u vezi sa pravima intelektualne svojine.

3.2. Uprava carina

Između 2009. i 2014, Uprava carina je prihvatila sledeći broj zahteva od nosilaca prava za preduzimanje mera:

Godina	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Prihvaćeni zahtevi za preduzimanje mera	135	138	167	207	244	249

Zahvaljujući ovim zahtevim za preduzimanje mera zadržana je sledeća količina robe za koju se sumnjalo da povređuje prava intelektualne svojine:

Godina	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Broj zadržanih proizvoda	746,620	945,876	1,539,271	784,035	1,302,084	672,168

672.168 proizvoda koji su zadržani 2014. pronađeno je kao rezultat 667 akcija odnosno radnih predmeta.

U vreme sastavljanja ovog dokumenta, autori nisu imali pristup podacima o vrstama robe zaplenjene od strane Uprave carina 2014, ali je 2013. godine, Uprava carina zadržala:

Sektor proizvoda	Roba Količina / Komada
Prehrambeni proizvodi	244,344
Parfemi i kozmetika	26,162
Drugi proizvodi za ličnu negu (npr.: žileti za brijanje, šamponi, dezodoranski, sapun, itd.)	11,598
Odeća - konfekcija	61,075
Odevna galanterija (kaiševi, kravate, šalevi, kape, rukavice, itd.)	6,961
Patike	75,408
Druge cipele	2,464
Naočare za sunce i druge naočare	46
Torbe, uključujući muške i ženske novčanike, kutije za cigarete, itd.	29,199
Satovi	7,982
Nakit i drugi asesoar	7,496
Mobilni telefoni	41
Delovi i tehnički pribor za mobilne telefone	3,264
Audio / video aparati uključujući tehnički pribor i delove	1
Kertridži i toneri	1,012
Druga oprema uključujući tehnički pribor i delove (mašine za domaćinstvo, brijači, prese za ispravljanje kose, itd.)	61,706
CD, DVD, kasete, kertridži za igrice (sa zapisom)	18,900
Igračke	165,341
Igrice (uključujući elektronske konzole za igrice)	4,444
Artikli za sport (uključujući artikle za razonodu)	46,746
Lekovi i drugi proizvodi	215,700
Mašine i alati	964
Vozila uključujući pribor i delove	674
Kancelarijski materijal	116,255
Etikete, oznake, nalepnice	170,332
Tekstil (peškiri, posteljina, tepisi, madraci, itd.)	12,057
Ambalaža	1,080
Druga roba (lavaboi, WC šolje, sabirne posude, osveživači vazduha, noževi, itd.)	10,832
Ukupno	1,302,084

Pretežne kategorije proizvoda (npr.: 93% svih proizvoda zadržanih na granicama od strane Uprave carina) tokom 2011, 2012. i 2013. prikazane su na tabeli u daljem tekstu. Iz nje se vidi da, po svemu sudeći, nema trendova koji se ponavljaju. Na primer, 2013. god. zabeležen je visok nivo “opreme za pečenje”, “prehrambenih proizvoda i napitaka” i “profila za građevinarstvo”, a njih prethodno nije bilo. Nasuprot tome, velike brojke u vezi sa “sportskom opremom” prisutne su 2012. godine, ali ih nema u drugim godinama.

Kategorija robe	2011 (000's)	2012 (000's)	2013 (000's)
Ambalaža	1.68		
Auto delovi i oprema	1.97	416.00	1.63
Baterije	941.96	35.63	53.88
Oprema za domaćinstvo		5.00	4.00
Bravarski delovi	2.40		
Rublje	3.72	778.00	6.14
Video i audio oprema	99.00	1.00	7.79
Galanterijska roba	70.18	12.37	29.66
Proizvodi od duvana i oprema za pušaće	643.00	388.83	
Električna roba	5.00	28.00	
Zastave			4.50
Igračke	125.16	54.46	212.90
Kozmetika i parfemi	19.53	118.31	37.76
Lekovi, medicinska sredstva i ortopedska sredstva		11.31	215.70
Mašine i alati		4.75	5.00
Merni instrumenti			4.00
Mobilni telefoni – pribor i delovi	3.52	2.07	3.31
Nakit - imitacije	18.39	4.26	4.90
Naočare	350.00	5.28	46.00
Nosači zvuka i slike		10.00	18.90
Obuća	34.54	5.75	77.87

Kategorija robe (nastavak)	2011 (000's)	2012 (000's)	2013 (000's)
Odeća	275.01	44.02	58.20
Oprema za bebe			1.02
Oprema za domaćinstvo	4.72	75.00	4.57
Osveživači		800.00	3.77
Kancelarijski pribor	1.00	17.26	200.80
Kape	2.63		2.48
Sudovi	6.64	9.17	2.06
Oprema za domaćinstvo			2.16
Oprema za kosu	6.97		2.52
Oprema za ribolov			860.00
Prehrambeni proizvodi i napici			244.34
Profili za građevinarstvo			575.00
Kompjuteri i štampači sa opremom	2.13	1.00	1.01
Materijali za osvetljenje i električni materijali	3.65	50.00	
Roba široke potrošnje	59.00	3.66	3.05
Ručni satovi	5.25	1.39	7.98
Sportska oprema	9.04	863.00	4.83
Ulje, maziva		44.00	
Hemijski proizvodi za domaćinstvo		2.95	
Školska oprema	3.28	67.72	86.87
Ulje, maziva		44.00	
Ukupno	2699.37	3904.16	2794.59

S obzirom na to, nemoguće je predvideti ili napraviti procenu situacije u 2015. god. ili dalje.

3.3. Tržišna inspekcija

U periodu između 2009. i 2014, Tržišna inspekcija je prihvatila sledeći broj zahteva od nosilaca prava:

Godina	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Prihvaćeni zahtevi za preduzimanje mera	31	57	49	73	74	71

Na osnovu ovih zahteva za preduzimanje mera došlo je do zadržavanja sledećeg broja proizvoda za koje se sumnjalo da povređuju prava intelektualne svojine:

Godina	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Broj zadržanih proizvoda	108,550	57,533	20,350	138,774	127,143	222,461

Količina od 222.461 proizvoda, koliko je zadržano 2014. godine, pronađena je kao rezultat 3.871 akcije ili kontrole.

U vreme sastavljanja ovog izveštaja, autori nisu imali pristup podacima o vrstama robe zaplenjene od strane Tržišne inspekcije tokom 2014, ali je roba zadržana od strane Tržišne inspekcije 2012. i 2013. obuhvatala:

Sektor proizvoda	2012 Roba Količina / Kom	2013 Roba Količina / Kom
Prehrambeni proizvodi, alkoholna pića i drugi napici	35,051	3,334
Artikli za ličnu negu – parfemi, kozmetika, itd.	154	298
Cipele, uključujući delove i galanteriju	6,142	27,642
Lični asesoar – nakit, satovi, ručne tašne, itd.	1,617	3,679
CD, DVD, softver.	59,260	60,908
Igračke, igrice	414	281
Ostalo, (knjige, slike i drugo)	246	263
Kuhinjski pribor (posuđe)	5,765	12
Plastična ambalaža za hranu	29,950	
Delovi za vozila/motorno ulje	175	120
Etikete za motorno ulje		10,880
Pumpe za vodu		3
Pirotehnička sredstva		19,723
Ukupno	138,774	127,143

Kao što se može videti iz tabele u tekstu gore, najčešće zadržavani proizvodi 2012. godine bili su “prehrambeni proizvodi”, “plastična ambalaža za hranu” i “CD-ovi, DVD-ovi, itd.” U 2013. godini, situacija se izmenila. Na primer, obim zadržanih krivotvorenih “prehrambenih proizvoda” pao je za oko 90%, dok se povećao obim zadržane “obuće i sportske obuće” za preko 400%. Pored toga, iako je “plastična ambalaža za prehrambene proizvode” predstavljala istaknut proizvod 2012. godine, ona je u 2013. godini nestala. Nažalost, nju su zamenile druge kategorije velikog obima, npr. “etikete za motorno ulje” i “pirotehnika”.

Brojke ukazuju na to da je, 2012. godine, Tržišna inspekcija budno pratila konkretna pitanja. Na primer, po svemu sudeći, u prometu se nalazio velik obim “krivotvorenih prehrambenih proizvoda” pošto su zaplenjene velike količine. Izgleda da je ovo imalo efekta. Međutim, po svemu sudeći i krivotvoritelji su reagovali i preusmerili svoje interesovanje na druge proizvode.

Kao što je rečeno, nije moguće napraviti projekciju očekivane situacije u budućnosti, pošto u vreme pisanja ovog izveštaja postoje samo dva kompletna godišnja statistička izveštaja. Pored toga, proizvoljne izmene od jedne do druge godine predstavljaju dodatnu teškoću.

Ipak, jasno je da su mnogi proizvodi koje je Tržišna inspekcija zadržala drugačiji od proizvoda zadržanih od strane Uprave carina. Ovo ukazuje na činjenicu da su krivotvoritelji koristili drugačije metode za unos određene robe u zemlju ili da Tržišna inspekcija i Uprava carina nisu upoznate sa obimom proizvoda koje su zaplenili drugi organi, a stoga, nisu mogle da naprave kompletnu procenu rizika na osnovu koje bi se moglo doći do odgovarajućih projekcija ili usmeriti pažnja na odgovarajuću oblast.

3.4. Inspekcija za lekove i medicinska sredstva

U 2013, Inspekcija za lekove i medicinska sredstva prihvatila je 19 zahteva nosilaca prava za preduzimanje mera. Ovo je dovelo do 37 kontrola od strane Direkcije policije i zaplene sledećih krivotvorenih lekova:

- Levitra (Bayer);
- Viagra (Pfizer);
- Cialis (Eli Lilly);
- Tadalafil (Cialis ili Adcirca);
- Daonil (proizvođač iz Srbije); i
- Folsnak (proizvođač iz Srbije).

3.5. Poreska uprava

U periodu između 2011. i 2014, Poreska uprava je izvršila sledeći broj kontrola:

Godina	2011	2012	2013	2014
Broj kontrola	319	555	573	624

Ove kontrole su dovele do sledećih rezultata:

Rezultat	2011	2012	2013	2014
Poreski obveznici kod kojih je ustanovljeno korišćenje legalnog softvera	164	225	225	251
Poreski obveznici kod kojih je ustanovljeno korišćenje nelegalnog softvera	153	317	348	373
Poreski obveznici koji su izvršili kupovinu legalnog softvera	120	274	286	269
Poreski obveznici u postupku legalizacije	26	35	45	89
Poreski obveznici protiv kojih su podnete tužbe zbog privrednog prestupa	7	8	6	7
Poreski obveznici koji su skinuli nelegalni softver i kupili legalni softver tokom postupka kontrole	0	12	11	8
Poreski obveznici kod kojih je ustanovljeno kršenje licencnog prava – dostavljeno obaveštenje Alijansi za poslovni softver radi daljeg postupka.	2	1	0	0

U 2014, Poreska uprava je izvršila 624 kontrole na 59.951 računara, 56.785 radnih stanica, 3.166 serverskih računara i 1.263 virtuelna servera. U ovim kontrolama nelegalni softver je ustanovljen na 5.967 računara.

Kao ishod kontrola Poreske uprave, više preduzeća je odlučilo da legalizuje svoj softver i potrošilo oko 3.445.849 evra na kupovinu potrebnih licenci. Ovo je obuhvatilo prihod od PDV-a u iznosu od 575.596 evra.

3.6. Direkcija policije

U periodu između 2009. i 2014, Direkcija policije je izvršila kontrolu sledećeg broja lica:

	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Broj prekontrolisanih lica	nema	nema	520	414	350	194

Zahvaljujući ovome ustanovljeno je da su izvršena krivična dela u oblasti prava intelektualne svojine i uložene tužbe, kao što sledi:

	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Krivična dela u oblasti prava intelektualne svojine	231	218	182	153	107	96
Broj krivičnih dela na osnovu člana 199	231	216	162	122	63	34
Broj krivičnih tužbi	nema	nema	168	128	93	90

Na osnovu kontrola koje je izvršila Direkcija policije izvršena je konfiskacija sledeće robe za koju se sumnjalo da povređuje prava intelektualne svojine:

	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Štampana izdanja	156,757	685	1.399	821	801	851
CD	99,635	85,671	46,601	34,061	11,647	7,232
Tehnički uređaji (računari, itd.)	31	4805	158	55	59	15
Audio/ video kasete	805	0	30	280	0	0
Drugo	nema	nema	254	1,296	6,257	4,388

3.7. Javno tužilaštvo

U 2014, Javno tužilaštvo je prijavilo sledeće statističke podatke o kriminalu u oblasti intelektualne svojine:

Krivični zakonik Član	Broj nerešenih krivičnih tužbi iz prethodnog perioda	Broj krivičnih tužbi podnetih u periodu izveštaja	Broj optužnica u periodu izveštavanja	Ukupan broj presuda (osuđujućih presuda)
Član 198	1	8	0	0
Član 199	29	59	14	8
Član 200	0	0	0	0
Član 201	0	0	0	0
Član 202	5	2	0	0
Član 233	22	12	18	9
Total	57	191	32	17

3.8. Sudovi

Trenutno, sudovi ne vode statističke podatke o sudskom gonjenju po osnovu krivičnog dela u oblasti intelektualne svojine i ne mogu da dostave sveobuhvatne statističke podatke u građanskoj materiji.

4. OBIM I DOSTUPNOST PROIZVODA

4.1. Uvod

Gore izloženi statistički podaci pružaju uvod u obim proizvoda dostupnih u Srbiji. Međutim, podaci o izvršenoj zapleni ne otkrivaju uvek potpunu sliku.

Na primer, u mnogim zemljama, podaci o zaplenama i zadržanoj robi jednostavno odražavaju koliko pažnje i napora se poklanja sprečavanju ulaska konkretnih proizvoda na tržište. U drugim slučajevima, brojke naznačavaju raznovrsnost i obim proizvoda, odnosno, proizvode koji stižu na određene lokacije ili se na njima prodaju.

Da bi se stekao širi uvid u obim i raspoloživost proizvoda koji se distribuiraju u Srbiji, autori su se konsultovali sa nizom eksperata u Srbiji, iz privatnog i javnog sektora. Zahvaljujući ovome se došlo ne samo do ponekad alternativnih mišljenja o dostupnosti i obimu krivotvorenih proizvoda, u poređenju sa do sada prikupljenim podacima, već se ustanovilo kako se krivotvorena i piratska roba:

- Transportuje u zemlju;
- Proizvodi;
- Prepakuje;
- Distribuiraju;
- Iznosi iz zemlje;
- Stavlja na tržište; i
- Prodaje.

Među ekspertima iz Srbije koji su konsultovani tokom istraživanja bili su predstavnici sledećih institucija:

- Uprava carina;
- Tržišna inspekcija;
- Inspekcija za lekove i medicinska sredstva;
- Poreska uprava;
- Direkcija policije;
- Javno tužilaštvo;

- Zavod za intelektualnu svojinu;
- SOKOJ (Organizacija muzičkih autora Srbije);
- Japan Tobacco International;
- Nike;
- SECPA Društvo za zaštitu bilja Srbije; i
- Advokatske kancelarije u Srbiji.

Pored ovih konsultacija, autori su takođe izvršili niz istraživanja tržišta. Ta istraživanja i povremene probne kupovine bili su od presudnog značaja prilikom utvrđivanja koji su proizvodi najdostupniji. Zahvaljujući tome, autori su takođe mogli da uporede svoja lična zapažanja sa aktuelnim statističkim podacima i da provere različita mišljenja koja su izložili eksperti.

4.2. Obim dostupnih proizvoda

Na osnovu konsultacija i naknadnog istraživanja tržišta postalo je jasno da se u Srbiji lako može doći do velikog asortimana krivotvorene i piratske robe. Mnogi od tih proizvoda nalaze se u statističkim podacima koje su prikupile institucije za sprovođenje prava intelektualne svojine. Međutim, otkriveno je da su dostupni i drugi proizvodi. Ovo ukazuje na to da krivotvoritelji i lica koja se bave piraterijom nalaze razne načine da izbegnu kontrolu od strane Uprave carina, Tržišne inspekcije i Direkcije policije.

Uobičajeni krivotvoreni proizvodi koji obuhvataju muzička dela, filmove, poslovni softver, sportsku robu, modnu odeću, tekstilne proizvode i galanteriju, lako su dostupni u Srbiji. Prodavci se takođe bave prodajom visokokvalitetnih i niskokvalitetnih krivotvorenih proizvoda međunarodnih brendova kao što su Adidas, Nike, Converse, NBA, Tommy Hilfiger, Hummel, Apple, Armani, CAT, Levi, Hugo Boss i Michael Kors.

Nažalost, ovaj obim raspoložive krivotvorene robe takođe obuhvata i potencijalno opasne proizvode, kao što su lekovi, medicinska sredstva, igračke, alkohol (domaćii i međunarodni brendovi), kozmetički preparati, električna roba, električni alat, proizvodi za domaćinstvo, automobilske delove, automobilska ulja, izolacioni materijali za kuće, pesticidi, alkoholna pića i prehrambeni proizvodi (*uključujući čokoladu*).

4.2.1 Uobičajeni proizvodi

Pošto je nemoguće obuhvatiti sve vrste proizvoda koji se krivotvore i/ili prodaju u Srbiji, odabran je određen broj da bi se ilustrovao njihov obim.

Naglašava se da su autori lično videli većinu proizvoda istaknutih u daljem tekstu. Međutim, eksperti iz Srbije su takođe dali poučne informacije o obimu dostupnih krivotvorenih proizvoda.

4.2.0.1. Sportska odeća, obuća i galanterijas

Iako brojke koje se vode kod Uprave carina, Tržišne inspekcije i Direkcije policije ukazuju na suprotno, krivotvorena roba na koju su autori najčešće nailazili tokom istraživanja tržišta bila je sportska odeća, obuća i galanterija.

Poseta pijaci u Subotici otkrila je u ponudi ogromnu količinu “brendiranih” proizvoda iz oblasti sporta, uključujući:

- Adidas - trenerke, duksevi, majice, patike, kopačke, itd.;
- Nike - trenerke, duksevi, majice, patike, kopačke, itd.;
- Srpski, španski, italijanski i engleski fudbalski dresovi, šorcevi, sokne, šalevi, kape, torbe, vrpce, itd.;
- NBA košarkaški dresovi i šorcevi; i
- Majice Hummel.

Autori smatraju da su ovo generalno krivotvoreni proizvodi visokog kvaliteta.

Mišljenje većine eksperata u Srbiji je da je obim proizvodnje u Srbiji mali. Međutim, u nekim delovima zemlje, naročito u Novom Pazaru, pretežno se vrši zamena etiketa i pakovanje.

Po svemu sudeći, proizvodi se uglavnom proizvode u Turskoj i Kini, a transportuju se do Srbije preko Bosne, Kosova¹³, Bugarske, Crne Gore, Hrvatske i povremeno preko Rumunije, itd. O transportu i transportnim kanalima ima više reči u daljem delu izveštaja.

---

¹³ Ova odrednica ne prejudicira stavove o statusu i u skladu je sa Rezolucijom SB UN 1244/99 i Mišljenjem Međunarodnog suda pravde o deklaraciji o nezavisnosti Kosova.

4.2.0.2. Modni odevni predmeti i galanterija (tašne, satovi, itd.)

Pored sportske odeće, najrasprostranjenija krivotvorena roba u prodaji je, nesumnjivo, roba iz modne oblasti. Obično se radi o kvalitetnim krivotvorenim proizvodima koji su primećeni na brojnim prodajnim mestima. Proizvodi su bili obeleženi sledećim žigovima:

- Mulberry;
- Gucci;
- Prada;
- Armani;
- Louis Vuitton;
- Chanel;
- Burberry;
- G Straw;
- Disney;
- Ray Ban;
- Ice;
- Monster;
- Converse;
- Tommy Hilfiger;
- Michael Kors;
- DKNY;
- CAT;
- Levis; i
- Hugo Boss.

Kao i u slučaju sportske odeće i galanterije, ovi proizvodi su uglavnom uvezeni, a potiču iz Kine i Turske.

4.2.0.3. Proizvodi za ličnu negu, higijenu i parfemi

Iako se može reći da proizvodi za ličnu negu nisu tako upadljivi i glamurozni kao modna ili sportska odeća i obuća, oni potencijalno mogu biti mnogo opasniji. Pored toga, krivotvoritelji mogu ostvariti visok profit koristeći jeftine materijale koji su ispod standarda.

Pored toga, korišćenje interneta za direktne porudžbine i sofisticirana ambalaža otežavaju sprovođenje prava. Kao ishod toga, svet je preplavljen krivotvorenim proizvodima za ličnu negu, higijenu i kozmetiku.

Da bismo ukazali na obim problema, ističemo da je u maju 2013. kineska policija zaplenila 19,6 miliona krivotvorenih sanitarnih proizvoda pakovanih u ambalažu popularnih brendova, zajedno sa 100 tona sirovina. Ustanovljeno je da cela ta količina nije bila namenjena za upotrebu u Kini, tako da nije čudo što su ti potencijalno opasni proizvodi mogli biti primećeni na pijacama u Srbiji.

Tokom istraživanja izvršenog u cilju ovog izveštaja, brojni eksperti u Srbiji takođe su istakli svoju zabrinutost zbog postojanja krivotvorenih kozmetičkih porizvoda, šampona, parfema, krema za lice/telo. Takođe su navedeni i popularni brendovi, uključujući Chanel, Dior, Nivea, Dove, itd. Međutim, bilo je jasno da srpski eksperti smatraju da su ti proizvodi uneti u zemlju i da se oni ovde ne proizvode.

Kao i kada je reč o drugim procenama, krivotvorenje proizvoda za ličnu negu i higijenu jasno ukazuje na umešanost organizovanih međunarodnih mreža za krivotvorenje.

4.2.0.4. Alkohol

Uprkos relativno maloj količini krivotvorenih alkoholnih pića pronađenih u Srbiji, ovaj sektor proizvoda je obuhvaćen analizom pošto predstavlja problematičnu oblast u pogledu bezbednosti.

Neki eksperti iz Srbije su izjavili da se restorani i kafei, po svemu sudeći, malo kontrolišu i da se zbog toga često dešava da se krivotvorena alkoholna pića pune u sačuvane originalne boce, a zatim prodaju lokalima kao autentičan proizvod.

Tvrđi se da krivotvoritelji obično ciljaju na domaće brendove tako da se može pretpostaviti da se ti krivotvoreni proizvodi generalno proizvode u Srbiji. Međutim, na pijaci u Subotici je pronađen velik asortiman međunarodnih brendova, kao što je viski Johnny Walker.

Jedan srpski ekspert je tvrdio da se na godišnjem nivou proizvede i proda možda oko 80.000 litara krivotvorenih proizvoda, koji se podmeću kao "originali". Ovaj ekspert je konstatovao da to predstavlja gubitak prihoda za državu od oko 1,5 miliona evra.

4.2.0.5. Proizvodi za automobile

Krivotvoreni delovi i pribor za automobile dostupni su širom Evrope i opet, zbog sve većeg obima porudžbina preko interneta, ponuda u svetu je dostigla zabrinjavajući nivo.

Prema zvaničnicima automobilske industrije, krivotvoreni auto delovi obično se proizvode u Ujedinjenim Arapskim Emiratima i na Dalekom istoku, naročito u Indiji i na Tajvanu, iako je Kina i tu glavni izvoznik.

Za mnoge od ovih delova je poznato da opasno gube funkciju, krive se i pucaju.

Tokom istraživanja u cilju ovog izveštaja, otkriveni su lažni motorni delovi, ručice brisača, oprema za karoseriju i ratkapne. Ovi delovi i pribor su obuhvatali brendove VW, Mercedes i BMW. Pored ovih krivotvorenih proizvoda, na prodaji su bili i krivotvoreni privesci za ključeve i centralni delovi felni.

Potrebno je naglasiti da nijedan od ovih velikih brendova, zapravo, ne prodaje svoje proizvode ni na jedan drugi način osim preko svojih ovlašćenih prodajnih mesta. Stoga se lako može zaključiti da su proizvodi u ponudi bili krivotvoreni.

Još jednom, prodaja automobilskih delova i pribora na pijacama jasno ukazuje na postojanje i uključenost orgnizovanih, međunarodnih mreža za krivotvorenje s obzirom na to da se skoro u svakom slučaju ovi delovi proizvode na Bliskom i Dalekom istoku i u Jugoistočnoj Aziji.

4.2.0.6. Igračke i proizvodi za decu

Širom sveta, svake godine se prodaje na stotine hiljada krivotvorenih igračaka, koje predstavljaju potencijalnu opasnost za potrošače.

Najnovije brojke do kojih je došla carina u Evropi otkrivaju da je zaplenjeno krivotvorenih igračaka (*isključujući elektronske igrice*) u vrednosti od preko 23 miliona evra po uličnoj vrednosti. Ovo predstavlja 7,63% svih artikala koje je zadržala carina u Evropskoj uniji.¹⁴

---

¹⁴ Izveštaj EU o carinskom sprovođenju prava intelektualne svojine – Rezultati na granicama EU 2013. godine.

Opet, Kina je glavni izvor krivotvorenih igračaka (91.9%) zadržanih na granicama EU, a nedavne kontrole koje su izvršili organi za sprovođenje zakona u EU pokazale su da je prisutan zabrinjavajući trend prodaje krivotvorenih lutaka prema likovima iz filmova kao što su “Frozen”, “Toy Story” i “Spajdermen”. Utvrđeno je da mnoge od ovih lutaka ispuštaju hemikalije.

Tokom istraživanja tržišta u cilju sastavljanja ovog izveštaja, mnogo takvih lutaka i pribora je pronađeno u unutrašnjim delovima grada i na velikim pijacama izvan grada, kao što je u Subotici. Primećeni su primerci lutaka Spajdermen, Barbika, Mala sirena, Bratz i Frozen. Mnogi od tih primeraka imali su dobru ambalažu, da bi se potrošači prevarili. Međutim, prodavane su i igračke veoma slabog kvaliteta, uključujući i lutke Spajdermen brendirane kao “Betmen”. Pored toga, primećene su i druge igračke, kao što su Play Doh i Lego.

Prodaja fizičkih igračaka i pribora predstavlja jasan razlog za zabrinutost pošto su organi za sprovođenje prava intelektualne svojine u EU ustanovili da su mnoge od ovih igračaka zapaljive i da sadrže zapaljive supstance. Potreban je veći tržišni nadzor kako bi se sprečilo da ove nebezbedne krivotvorene igračke dospeju do dece.

Činjenica da se preko 91% ovih proizvoda proizvodi u Kini i doprema u EU, jasno ukazuje na vrednost tržišta krivotvorenih lutaka. Nije izgledno da će se proizvođači ovih proizvoda mnogo osvrtni na stroge propise EU o bezbednosti igračaka, tako da je rizik za decu veliki.

Obim krivotvorenih igračaka koje stižu na granice EU opet ukazuje na umešanost organizovanih, međunarodnih mreža za krivotvorenje.

4.2.0.7. Pesticidi

Sektor za zaštitu bilja je izvestio da je u Srbiji zvanično registrovano više od 1.000 pesticidnih proizvoda.

U Srbiji su krivotvoreni pesticidi prvi put otkriveni 2008. godine. Na osnovu niza izveštaja, procenjeno je da je distribuirano oko dve tone krivotvorenih proizvoda. Smatra se da su ovi proizvodi dopremljeni iz Kine, a zatim transportovani preko Vojvodine u druge delove centralne Srbije i preko granice u Bosnu. Nažalost, Ministarstvo poljoprivrede nije moglo da otkrije ko je bio dobavljač.

Nakon ovoga, veći generalni pritisak doveo je do toga da su marže profita za krivotvorene proizvode pale, a kao rezultat, određeni krivotvoreni proizvodi više se nisu pojavljivali. Nažalost, po svemu sudeći, krivotvoritelji su bili upoznati sa promenama na tržištu, tako da je očigledno da se krivotvorenje javilo u profitabilnijim segmentima tržišta, kao što je tržište “šećerne repe”.

Još jedan značajan slučaj odnosio se na krivotvorene proizvode sa etiketama na ukrajinskom jeziku. Ovi krivotvoreni proizvodi bili su tako dobro brendirani da su predstavljali problem za eksperte. Procenjeno je da je u prvom talasu stiglo oko 500-600 kg, a slični proizvodi pronađeni su i u Poljskoj.

Eksperti u oblasti industrije smatraju da se ovi nekvalitetni proizvodi izvorno proizvode u Kini, a zatim im se stavlja etiketa u Ukrajini, nakon čega se prodaju kao generički proizvodi u Srbiji.

Ocena je da ova vrsta krivotvorenja jasno ukazuje na uključenost organizovanih, međunarodnih mreža za krivotvorenje koje imaju odlične transportne i distribucione kanale. Ta lica takođe detaljno poznaju evropsko tržište i imaju visok nivo aktivnosti u Srbiji.

4.2.0.8. Drugi proizvodi za domaćinstvo i potencijalno opasni proizvodi

Proizvodi za svakodnevnu upotrebu koji su potencijalno opasni po zdravlje i bezbednost potrošača obično predstavljaju oko 25% ukupne količine artikala koji se zadrže na granicama EU.¹⁵

Pored prethodno pomenutih sektora, mnogi od ovih artikala nalaze put do domaćinstava široke javnosti i obuhvataju prehrambene proizvode, napitke, duvanske proizvode, električni alat i robu za domaćinstvo.

Malo je dokaza da se ova roba proizvodi u Srbiji. Kao što je prethodno pomenuto, eksperti iz Srbije su izvestili da se u Srbiji vrši prepakivanje i etiketiranje proizvoda.

---

¹⁵Izveštaj EU o carinskom sprovođenju prava intelektualne svojine – Rezultati na granicama EU 2013. godine.

U unutrašnjim delovima grada i na velikim pijacama van grada primećeni su brojni proizvodi. Bili su evidentni električni proizvodi za domaćinstvo, kao što je Bosch i električni alati Stanley, izolacija za kuće, baterije, pa čak i nameštaj IKEA.

Obim i razmere potencijalno opasnih proizvoda nikad ne mogu biti mali kada se radi o zaštiti javnosti.

Sasvim jasno, potrošači bivaju prevareni kada kupuju ovu vrstu robe, pošto je malo verovatno da bi ljudi svoju porodicu dovodili u opasnost rizikujući da u svoju kuću unesu defektne ili manjkave proizvode.

Kao što se može videti iz brojki koje je izložila Evropska komisija,¹⁶ istraživanja tržišta i opservacija eksperata iz Srbije, ovo je izuzetno opasan trend, a pošto su sektori tako široki, skoro je nemoguće utvrditi koja je zemlja izvora. Međutim, informacije organa za sprovođenje prava intelektualne svojine u EU i nosilaca prava signaliziraju da je Kina glavni izvor.

Pošto ima malo dokaza da se proizvodnja odvija u Srbiji, ukazuje se na to da se proizvodi prebacuju preko granica do ključnih mesta u Srbiji. Veliki obim robe upućuje na to da se radi o organizovanim, transnacionalnim kriminalnim mrežama.

4.3. Dostupnost - *Gde se može pronaći krivotvorena i piratska roba*

Srpski potrošači mogu da dođu do krivotvorene robe iz širokog dijapazona izvora, u zavisnosti od vrste proizvoda koji se prodaje.

U ovom odeljku su istaknuti različiti resursi i lokacije koje krivotvoritelji koriste za iznošenje svoje robe na tržište, njenu prodaju i distribuciju.

4.3.1 Pijace

Iako je proteklih godina došlo do velikog rasta prodaje preko interneta, otvorene pijace i dalje su popularne i predstavljaju način za prodaju velikih količina krivotvorenih proizvoda u Srbiji.

---

¹⁶ Izveštaj EU o carinskom sprovođenju prava intelektualne svojine – Rezultati na granicama EU 2013. godine.

Iako se krivotvoreni proizvodi i dalje mogu naći u unutrašnjim delovima grada, mnoge od tih pijaca su “očišćene” zbog sve energičnijih i delotvornijih mera koje sprovode timovi Tržišne inspekcije.

Na osnovu izvesnog broja istraživanja tržišta i probnih kupovina, autori ovog izveštaja su mogli da zaključie da je samo 10% robe u prodaji na gradskim pijacama verovatno krivotvoreno. Ovo je relativno mali deo robe, te zbog toga nema razloga da se smatra da su vlasnici pijaca potpuno svesni tog problema.

Pijace u Srbiji koje su poznate po prodaji krivotvorene robe sada funkcionišu izvan glavnih gradova, a Subotica je jasan primer toga. Autori su istraživanjem tržišta otkrili više od 2.000 lokacija koje vode državljani Srbije, Kosova¹⁷ i jedan broj Kineza, od kojih 85% otvoreno prodaje kvalitetne krivotvorene proizvode.

Na osnovu izveštaja eksperata iz Srbije ustanovljeno je da je pre pet godina, u Subotici, bilo veoma malo krivotvorenih i piratskih proizvoda u ponudi. Međutim, za određeno vreme, pijačni prodavci su prepoznali sve veću potražnju državljana Mađarske za krivotvorenom robom, koji su prelazili granicu u sve većem broju da bi kupili jeftine proizvode.

Kako je rasla potražnja, postajalo je sve teže da se vrši sprovođenje zakona pošto su se prodavci sve bolje organizovali i povremeno reagovali agresivno. Ovo je bilo očigledno kada su tržišni inspektori i policija pokušali da izvrše operaciju velikih razmera, a kada su prodavci nakon toga blokirali puteve koji vode u grad. Kao ishod toga, Tržišna inspekcija će ubuduće preduzimati akcije samo ako je prisutna policija. Zbog ovoga, tržište krivotvorenih i piratskih proizvoda raste geometrijskom progresijom.

Sasvim jasno, broj mađarskih posetilaca na pijaci u Subotici je ogroman. Puni autobusi kupaca sada svakodnevno pristižu preko granice, tako da ogromne količine krivotvorene robe nalaze svoj put do Evropske unije i širom nje.

Još jedna velika pijaca na otvorenom nalazi se u Pančevu. U vreme sastavljanja izveštaja, bilo je oko 2.000 tezgi iznajmljenih od strane pijačnih trgovaca, koji su, po svemu sudeći, raseljeni Srbi iz Bosne koji tu rade zajedno sa Kinezima i drugim prodavcima.

---

¹⁷Ova odrednica ne prejudicira stavove o statusu i u skladu je sa Rezolucijom SB UN 1244/99 i Mišljenjem Međunarodnog suda pravde o deklaraciji o nezavisnosti Kosova.

Pančevačka pijaca radi šest dana nedeljno (osim ponedeljkom) i po strukturi predstavlja kombinaciju prodavnica u zatvorenom prostoru, kafea, velikih i malih pijačnih tezgi i ostava koje se zaključavaju, koje trgovci takođe koriste kao mesta prodaje. Glavni potrošači su uglavnom Srbi. Međutim, na pijacu dolaze i drugi ljudi koji prelaze dug put da stignu do nje.

Na većini štandova se prodaje kombinacija nebrendirane i krivotvorene i piratske robe. Na mnogim prodajnim mestima čak 95% robe u prodaji je krivotvoreno, uključujući prestižne brendove kao što su Adidas, Nike, Tommy, Hilfiger, Gant, Polo i Ralph Lauren.

Pijačni prodavci su otvoreno potvrdili da svoje zalihe kupuju i uvoze direktno iz Turske.

Generalno govoreći, prodavci, po svemu sudeći, prihvataju činjenicu da se povremeno preduzimaju akcije u cilju sprovođenja zakona. Ovo ukazuje na to da oni imaju mogućnosti da kupe i nadomeste velike zalihe i da na pijaci možda funkcioniše element šireg organizovanog kriminala.

Sledeća pijaca gde se može naći krivotvorena roba je u Nišu. Ona se nalazi na dve lokacije.

Prva, pijaca u centru, ima oko 400 prodajnih mesta gde se prodaje manje od 10% robe za koju se sumnja da je krivotvorena.

Druga lokacija je podzemni tržni centar, gde se nalazi oko 200 prodajnih mesta. Opet, obim izložene robe za koju se sumnja da je krivotvorena bio je relativno mali i procenjen je na manje od 5% svih proizvoda u prodaji.

Među robom u prodaji na centralnoj pijaci nalazile su se krivotvorene torbe sa žigom Burberry, Moschino i Michael Kors, sportska odeća (uključujući fudbalske dresove i košarkaške dresove NBA i pribor), krivotvoreni električni alat Stihl i niz krivotvorenih odevnih i modnih proizvoda kao što su Disney, Jack Daniels, Nike, Hummel, Adidas i Hello Kitty.

U podzemnom trgovinskom centru se mogla naći uglavnom ista roba, uključujući krivotvorene torbe Givenchy, Michael Kors, Moschino i DKNY, odeća Disney, Armani i cipele Boss, slušalice Dr. Beats i košarkaški dresovi i pribor sa znakom NBA. Pored toga, u prodaji je bio i širok asortiman proizvoda za ličnu

negu i prehrambenih proizvoda na obe lokacijama, ali je Tržišna inspekcija izjavila da su prethodno prekontrolisali te proizvode i da nije ustanovljeno da su krivotvoreni.

Autori su u završnom delu istraživanja tržišta posetili Novi Pazar.

Takođe je objašnjeno da prodavci imaju tesne veze sa Turskom i da se krivotvorena i piratska roba uglavnom transportuje do Novog Pazara preko Kosova,¹⁸ Bosne i čak Bugarske. Smatra se da ovi proizvodi stižu u zasebnim pošiljkama, kao gotova roba ili u delovima koje lokalni trgovci zatim sklapaju i kompletiraju.

Tokom tog istraživanja tržišta, autori su utvrdili da se radi o širokom asortimanu robe za koju se sumnja da je krivotvorena, koja se prodaje na prodajnim mestima u centru grada i na centralnoj pijaci.

Sama centralna pijaca ima oko 300 prodajnih mesta, gde se za oko 80% artikala u prodaji sumnja da su krivotvoreni.

Tokom razgovora sa jednim brojem prodavaca, potvrđeno je da se farmerke najčešće proizvode lokalno, dok se svi drugi odevni proizvodi uvoze iz Turske.

Primećeno je da se na maloprodajnim mestima u centru grada prodaje širok asortiman krivotvorenih tašni brendova Chanel, Armani i Moschino, odeća Armani, Nike i Adidas i patike Nike i Adidas.

Međutim, na centralnoj pijaci u prodaji je takođe bio ogroman asortiman drugih proizvoda za koje se sumnjalo da su krivotvoreni, uključujući tašne sa žigom Chanel, Guess, Burberry, Moschino, Prada i Michael Kors, fudbalski dresovi i košarkaški dresovi i pribor NBA, naočare za sunce Ray Ban i odeća i modni proizvodi sa žigom Guess, Armani, Burberry, Tommy Hilfiger, Yves Saint Laurent, Ali, Polo, Ferrari, Hugo Boss, Hummel Hello Kitty, Nike, Adidas i Lonsdale.

Zbog velikog obima prodaje na pijacama potrebno je da se pijaca redovno snabdeva uz pomoć velikih prevoznih sredstava i skladišta. Za ovo je potrebno značajno finansiranje i pristup sofisticiranim logističkim nabavnim lancima i

¹⁸ Ova odrednica ne prejudicira stavove o statusu i u skladu je sa Rezolucijom SB UN 1244/99 i Mišljenjem Međunarodnog suda pravde o deklaraciji o nezavisnosti Kosova.

velikim transportnim sredstvima i distribucionim kapacitetima. Stoga je ocena da su u prikupljanje i isporuku proizvoda umešane organizovane mreže.

4.3.2 Novi trendovi - modni saloni i direktne narudžbine

Autorima je ukazano na niz novih trendova.

Prvi se odnosi na način rada nekih krivotvoritelja koji, kako se čini, ciljaju na rafiniranije potrošače sa većim prihodima. Krivotvoritelji su postali svesni da ova vrsta potrošača više voli da kupuje u ekskluzivnijem prostoru i da su takođe spremni da potroše više nego kupci na otvorenim pijacama.

Kao ishod toga, iznajmljuju se stanovi na ograničen period vremena i pretvaraju u prodavnice. Oni se obično oglašavaju preko društvenih mreža.

Prilikom posete jednom takvom prodajnom mestu potvrđeno je da je krivotvorena roba u prodaji uglavnom bila dobre izrade. Međutim, uprkos relativno visokim cenama roba je sasvim jasno bila krivotvorena i slabijeg kvaliteta od originalne. Bez obzira na veći dijapazon cena, bilo je jasno da se okruženje sviđa mnogima od potrošača.

Još jedan vid prodaje koji se primenjuje jeste direktna isporuka. Potrošači pregledaju proizvode na društvenim mrežama, aukcijskim i drugim veb-sajtovima i direktno naručuju robu telefonom ili putem e-maila. Jasno je da je ovo skopčano sa rizikom, pošto su proizvodi koji se ovako naručuju generalno skuplji od takvih istih na pijacama, a kada stignu, moglo bi se ustanoviti da su daleko lošijeg kvaliteta od očekivanog.

Na kraju, postoje naznake da su krivotvoritelji u Srbiji sve upoznati sa pitanjima intelektualne svojine. Naišlo se na krivotvoritelje koji koriste registrovane ali nekoristićene žigove i brendove za prodaju robe. Ovaj potencijalni trend bi trebalo da se prati pošto je potrošačima teško da shvate da brendovi u koje su nekada imali poverenja više ne postoje i da su proizvodi koje kupuju krivotvoreni, a u nekim slučajevima i opasni.

Očito je da kako se pijace u okviru gradova čiste zahvaljujući efikasnijem sprovođenju zakona, krivotvoritelji nalaze alternativne puteve do potrošača. Zato, prodavci koji vode modne salone i bave se prodajom putem direktne

narudžbine, ciljaju na potrošače koji više vole da pazare njihovu krivotvorenu robu u diskretnijem okruženju i za koje se uglavnom smatra da su spremni da plate više. Kao ishod toga, iako metodi prodaje preko modnih salona i direktne narudžbine podrazumevaju manji broj kupaca i manju prodaju, oni ipak mogu biti unosniji za krivotvoritelje.

Pored toga, za krivotvoritelje ovi metodi mogu predstavljati bezbedniji put do potrošača, pošto su ovakve šeme teže za identifikaciju, pristup i sprovođenje zakona. Ovo važi naročito za sistem direktnih narudžbina, ali i za modne salone, pošto se ne radi o stalnim prodajnim mestima, a institucije za sprovođenje prava intelektualne svojine moraju da pribave nalog pre ulaska u prostorije koje nisu registrovane kao poslovni objekat.

4.3.3 Legitimna prodajna mesta

Kao deo akcije, autori ovog izveštaja takođe su posetili brojne legalne prodavnice i prodajna mesta da bi proverili da li su krivotvoreni proizvodi prodrli u legalni lanac snabdevanja.

Nema jasnih dokaza za ovo, izuzev izveštaja o krivotvorenim alkoholnim pićima u restoranima.¹⁹ Glavni razlog za brigu ovde je to što se krivotvoreni alkohol proizvodi “u domaćim uslovima” i što se često puni u sačuvane originalne boce i prodaje kao originalan proizvod.

Ovo može biti opasno za potrošače, ali je ovo takođe ogroman gubitak prihoda za državu Srbiju.

4.3.4 Internet

Kao što je napred istaknuto, za mnoge potrošače, narudžbine preko interneta su postale odabrani metod nabavke širokog asortimana proizvoda. Sada se praktično sve vrste proizvoda prodaju preko interneta, a potrošači su stekli veće poverenje u korišćenje ovog metoda.

Kao ishod toga, internet predstavlja atraktivan kanal za krivotvoritelje i pirate za prodaju i distribuciju njihovih proizvoda.

---

¹⁹Ovo pitanje je postavio zastupnik nosioca prava iz Srbije koji smatra da je potrebna veća kontrola restorana i kafea.

Još 2009. godine, OECD je predstavio niz glavnih razloga zašto su kriminalci prebacili svoj marketing i prodaju na internet i zašto je verovatno da će to činiti:

- **Anonimnost** – krivotvoriteljima i lica koja se bave piraterijom je lako da sakriju svoj identitet i smanje rizik od toga da budu uhvaćeni;
- **Fleksibilnost** – Krivotvoritelji i lica koja se bave piraterijom mogu lako da otvore sajtove na internetu, a zatim da ih brzo zatvore ili prebace na tržište na kojem se smatra da je sprovođenje zakona slabo;
- **Veličina tržišta** – ogroman broj sajtova za e-trgovinu i listinzi otežavaju da se pronađu krivotvoritelji i lica koja se bave piraterijom i da se protiv njih preduzmu mere;
- **Istraživanje tržišta** - internet prodavcima omogućava da dopru do ogromne publike širom sveta po niskoj ceni, 24 sata dnevno; i
- **Prevara** – široko dostupan softver i slike na internetu olakšavaju krivotvoriteljima i licima koja se bave piraterijom da kreiraju “klonove” veb-sajtova, koji izgledaju skoro identično kao i zvanični sajtovi vlasnika brendova.

Korišćenjem interneta za prodaju i nabavku velikih količina krivotvorenih proizvoda u malim pakovanjima, smanjuje se mogućnost da se bude uhvaćen i da ogromne pošiljke budu zaplenjene prilikom transporta.

Kao ishod toga, krivotvoritelji i lica koja se bave piraterijom sve više odustaju od tradicionalnih metoda prodaje krivotvorenih proizvoda na pijacama i u prodavnicama i sve više koriste onlajn “prodavnice” koje izgledaju impresivno. Mnogi od ovih sajtova deluju kao da su otvoreni u EU i da prodaju originale proizvode po sniženim cenama. Međutim, većinom ovih sajtova, zapravo, upravljaju državljani Kine, Rusije i drugi kriminalci iz inostranstva.

Na osnovu analize koju je 2013. godine sproveo Zavod za intelektualnu svojinu Velike Britanije, svakog meseca, oko sedam miliona stanovnika Velike Britanije poseti veb-sajtove koji nude nelegalan sadržaj.

Kriminalci traže potrošače i tako što oglašavaju proizvode putem društvenih medija. Na primer, korišćenje više grupa na fejsbuku povezanih sa nelegalnim veb-sajtovima za prodaju krivotvorene robe postaje uobičajena pojava. Ovo je postalo evidentno i u Srbiji, a lokalni eksperti izveštavaju da su srpski aukcijski sajtovi postali popularni među potrošačima i krivotvoriteljima i lica koja se bave piraterijom. Isti eksperti tvrde da se aukcijski sajt “Limundo” redovno koristi za kupovinu i prodaju krivotvorene robe.

Imajući sve ovo u vidu, ne iznenađuje mišljenje srpskih eksperata da se kriminalci iz inostranstva sve više usremljuju na Srbiju koristeći niz vebajtova za prodaju i distribuciju krivotvorene robe.

Isti eksperti, takođe, smatraju da mali paketi krivotvorenih artikala redovno stižu preko aerodroma Nikola Tesla i tri glavna poštanska centra Srbije u Beogradu, Nišu i Novom Sadu. Ove pošiljke se zatim isporučuju na kućne adrese potrošača ili malim pijačnim prodavcima.

Uprkos priznatim poboljšanjima zahvaljujući mogućnostima carinika da kontrolišu male pošiljke, carinici nailaze na teškoće zato što Srbija tek treba da uskladi svoje zakonodavstvo sa Carinskom uredbom EU 608/2013.

Jasan razlog za zabrinutost srpskih zvaničnika je potencijalna opasnost proizvoda koji se prodaju preko interneta i isporučuju direktno potrošačima i razumljivo je strahovanje što potrošači na ovaj način imaju pristup krivotvorenim lekovima.

Uprkos tome što je u Srbiji prodaja i kupovina određenih lekova bez recepta krivično delo, Agencija za lekove i medicinska sredstva upoznata je sa nekoliko vebajtova koji su usmereni na potrošače u Srbiji, gde se nude krivotvoreni lekovi i medicinska sredstva. Pored toga, zna se da potrošači koriste internet za kupovinu zdravstvenih preparata, a Uprava carina je ranije zaplenila brojne krivotvorene proizvode.

Agencija za lekove i medicinska sredstva smatra da se ogromna većina krivotvorenih proizvoda proizvodi u Indiji, Pakistanu i Kini i da je sve veća upotreba interneta za porudžbine i kupovinu lekova za poboljšanje kvaliteta života. Ovi se uglavnom uvoze u Srbiju preko Kosova²⁰ i Crne Gore, a zatim se transportuju do primarnih pijaca, naročito u Novom Pazaru, a odatle do Beograda.

Opet, zbog sofisticiranih metoda za privlačenje kupaca i distribuciju krivotvorenih proizvoda preko Interneta, eksperti u Srbiji smatraju da su uključene organizovane kriminalne mreže na međunarodnom i nacionalnom nivou. Mnogi "lažni sajtovi" izgledaju kao legitimni sajtovi i deluju kao da se

---

²⁰ Ova odrednica ne prejudicira stavove o statusu i u skladu je sa Rezolucijom SB UN 1244/99 i Mišljenjem Međunarodnog suda pravde o deklaraciji o nezavisnosti Kosova.

radi o sajtovima iz evropskih zemalja, Kanade ili SAD. Međutim, obično se radi o sajtovima iz Kine, Azije ili čak i Rusije, koji služe ne samo za prodaju krivotvorene robe, već i za pribavljanje ličnih podataka o pojedincima, uključujući i njihove bankarske račune.

4.3.5 Preuzimanje podataka

Danas je naširoko prihvaćeno da je nelegalno preuzimanje, odnosno, učitavanje podataka, ili “piraterija na internetu”, postalo globalno pitanje, a brojke koje se o ovome redovno iznose potkrepljuju ovo uverenje. Na primer, 2013. godine, Go Gulf (www.go-gulf.com/blog/online-piracy/) prikupio je potvrđene statističke podatke da bi ukazao koliki je obim ovog problema. Nažalost, brojke o pirateriji skoro se neizbežno odnose na raniju situaciju.

Ipak, na osnovu kumulativnih podataka dobija se jasna naznaka obima ovog problema širom sveta. U tabeli u daljem tekstu navedene su neke od ključnih činjenica koje se obično koriste za ilustraciju problema.

Podaci	Opis
22%	globalnog propusnog opsega se koristi za pirateriju
99%	podataka koji se prenose putem P2P su zaštićeni autorskim pravom
67%	od svih piratskih sajtova – ima hosting u S. Americi i Z. Evropi
146 miliona	poseta piratskim sajtovima svakodnevno
\$12.5 milijardi	gubici koje svake godine trpi muzička industrija
\$2.7 milijardi	izgubljena zarada radnika svake godine zbog piraterije
95%	preuzetih muzičkih dela je nelegalno
91%	Kina ima najveću stopu piraterije (<i>Kolumbija 90%; Rusija 80%</i>)
43%	obim piratskog poslovnog softvera u svetu (<i>brojke Alijanse za poslovni softver</i>)
69%	nelicencirani softver instaliran u Srbiji (<i>brojke Alijanse za poslovni softver</i>)

Slika 4: Piraterija na internetu

Artikli koji su pretežno predmet piraterije na internetu su:

- Pornografija - 36%;
- Film - 35%;
- TV - 14.5%;
- PC konzolne igrice - 6.7%;
- Softver - 6.7%; i
- Muzička dela - 3%.

4.3.6 Instalacija softvera

Na osnovu gore izloženih pokazatelja, možemo zaključiti da su skoro sve zemlje u svetu pogođene piraterijom. Međutim, iz razgovora sa ekspertima u Srbiji, uključujući Poresku upravu, čini se da je poseban problem poslovni softver.

Na osnovu najnovijeg istraživanja koje je izvršila Alijansa za poslovni softver (Aijansa) ustanovljeno je da je 2013. godine u Srbiji prevladavao piratski softver (69%). Na osnovu toga je Alijansa procenila da Srbija gubi oko 70 miliona američkih dolara godišnje zbog neplaćenih poreza na softver.

Eksperti u Srbiji smatraju da su glavni izvor softverske piraterije kompjuterski “instalateri” koji preuzimaju nelegalne kopije softvera sa interneta, radi prodaje. Smatra se da su proizvodi Microsoft glavna meta i da se nelegalni softver učitava sa internet sajtova otvorenih u Kini i Bugarskj. Ishod toga je da se u mnoge domaće računare unose ozbiljni “bagovi”.

Nedavno je Alijansa za poslovni softver upozorila na vezu između “nelicenciranog softvera i opasnosti po sajber-bezbednost”. Na osnovu analize koju je izvršila utvrđeno je da, što je veća stopa nelicenciranog softvera u zemlji, to se uglavnom nailazi na veći obim malicioznog softvera na računarima u zemlji. Posledice koje snosi država, preduzeća i korisnici su jasne: eliminacijom nelicenciranog softvera sa njihovih mreža mogao bi se smanjiti rizik od opasnosti po bezbednost računara²¹.

Trenutno ne postoje dokazi o uključenosti organizovanog kriminala u ovu delatnost.

---

²¹ Alijansa za poslovni softver - <http://globalstudy.bsa.org/2013/cyberthreat.html>

5. LANCI SNABDEVANJA

5.1. Proizvodnja

Analize sprovedene širom sveta, uključujući statističke podatke u vezi sa granicama EU, potvrđuju da je Kina (uključujući Hong Kong) zemlja odakle potiče najveći broj krivotvorenih proizvoda (5.837.523 slučajeva zadržavanja u EU potvrđena su u najnovijem izveštaju Evropske komisije o granicama EU).²²

Međutim, istaknute su i Turska, Grčka, Indija i Ujedinjeni Arapski Emirati. Najnoviji podaci pokazuju da neke afričke zemlje, kao što je Gana, takođe počinju da se pojavljuju na carinskim listama.

Ako se brojke carinskih organa EU uzmu kao osnova, dobija se sledeća tabela sa podacima koji pokazuju koja se roba, u smislu procentualne vrednosti, proizvodi u tri istaknute zemlje: Kina, Hong Kong i Turska.

5.1.1 Zemlja porekla proizvoda, prema procentu ulične vrednosti

Proizvodi	Kina %	Hong Kong %	Turska %
Satovi	24	10	2
Naočare za sunce i druge naočare	16	5	
Odeća (konfekcijska)	10	5	20
Tašne, uključujući muške i ženske novčanike, drugu sličnu robu koja se nosi u džepu/tašni	9	14	12
Patike	7	4	4
Parfemi i kozmetika	4		52
Druga obuća	4		5
Audio/video aparati uključujući tehnički pribor i delove	4	10	
Igračke	4		
Nakit i drugi asesoar	4	4	
Delovi i tehnički pribor za mobilne telefone		8	
Mobilni telefoni		7	

²² Izveštaj EU o carinskom sprovođenju prava intelektualne svojine – Rezultati na granicama EU 2013.

Proizvodi (nastavak)	Kina %	Hong Kong %	Turska %
Odevna galanterija (kaiševi, kravate, šalovi, kape, rukavice, itd)			3
Etikete, oznake, nalepnice			1

Slika 5: Zemlja porekla proizvoda

Kina i Hong Kong su daleko veći izvor od Turske. Kako izgleda, Turska konkuriše u oblasti odeće i obuće (dominantna je kod "konfekcijskih proizvoda"), a prvenstveno tržište su joj parfemi.

5.2. Transport i distribucija

Na osnovu istraživanja tržišta i konsultacija, autori su zaključili da je Srbija prepoznata kao atraktivan centar za krivotvorenu i piratsku robu.

Međutim, dalje analize, operativni podaci i informacije dobijene od eksperata u Srbiji ukazuju na to da Srbija nije izvor, pa čak ni "sekundarni izvor" u smislu proizvodnog centra. Radi se o tome da je njena pozicija u centru Balkana privlačna krivotvoriteljima koji pokušavaju da svoje proizvode prebace u susedne zemlje i dalje u EU.

Kao što je prethodno naglašeno, Kina (i Hong Kong) i Turska su glavne zemlje izvora robe i ključni dobavljači krivotvorene i piratske robe. S obzirom na to, kada se radi o proizvodima koji potiču iz Kine i Hong Konga, izgleda da postoje četiri glavna metoda prebacivanja robe u Srbiju i izvan nje:

- Veliki pomorski kontejneri;
- Velike pošiljke kopnenim putem;
- Velike pošiljke avio prevozom; i
- Mali paketi avio prevozom.

5.2.1 Pošiljke i putevi

Mnoge velike kontejnerske pošiljke stižu morem u Rijeku (Hrvatska), Ploče (Hrvatska) i Bar (Crna Gora).

U vezi sa kontejnerima koji stižu u Rijeku, srpski eksperti tvrde da se te pošiljke proizvoda istovaruju, a zatim prevoze drumskim prevozom u Bosnu. Tamo se na njih postavljaju etikete, menjaju etikete, vrši se pakovanje i prepakivanje proizvoda i oni se šalju drumskim prevozom do pijace “Arizona” i preko granice do pijaca u Subotici i Pančevu u Srbiji. Iz Subotice se roba prvenstveno prodaje mađarskim kupcima, a odatle, preko granice u EU.

Treba naglasiti da je luka Bar “slobodna zona”. Slobodna zona je specijalna privredna zona koja se nalazi u okruženju velikih pomorskih luka, međunarodnih aerodroma i državnih granica, na osnovu dogovora između grupe zemalja da smanje ili ukinu trgovinske barijere. Zahvaljujući slobodnim zonama, roba može da se istovari, da se njome rukuje, da se proizvodi, rekonfiguriše i da se zatim re-eksportuje bez intervencije carinskih organa. Tek prilikom stavljanja te robe na tržište ili prilikom njene prodaje potrošačima u zemlji gde se nalazi slobodna zona, može da se sprovede carinski postupak i naplate dažbine.

Kao ishod toga, slobodne zone su privlačne za krivotvoritelje jer im omogućavaju da rekonfigurišu pošiljke robe i proizvoda i izbegnu pažnju carine.

Kineske pošiljke koje se istovare u Baru najverovatnije se upućuju direktnim putem, drumskim saobraćajem, do Novog Pazara i do centralne Srbije. Ovu putanju je potvrdila duvanska industrija, koja zna da je Bar omiljena destinacija i čvorište za krivotvorene cigarete. Međutim, mala je verovatnoća da krivotvoritelji koriste ovaj put isključivo za cigarete i duvanske proizvode.

Pošiljke koje se dopremaju vazdušnim putem, stižu na većinu međunarodnih aerodroma u regionu, a zatim se proizvodi u malim paketima isporučuju direktno potrošačima preko glavnih poštanskih sistema. U Srbiji se pošiljke kontrolišu, sa određenim uspehom, ali izveštaji ukazuju da je broj pošiljki koji ponekad stigne toliki da carinski kapaciteti ponekad budu zagušeni.

Veće avionske pošiljke obično se upućuju na posebne adrese u okviru zemalja, gde se formiraju veće pošiljke spremne za etiketiranje, zamenu etiketa, pakovanje i prepakivanje. One se zatim šalju drumskim prevozom do glavnih pijaca u Srbiji.

Za pošiljke iz Turske se veruje da stižu uglavnom drumskim prevozom do Novog Pazara, preko Bugarske i Kosova,²³ ili avio prevozom, kao što je prethodno

²³ Ova odrednica ne prejudicira stavove o statusu i u skladu je sa Rezolucijom SB UN 1244/99 i Mišljenjem Međunarodnog suda pravde o deklaraciji o nezavisnosti Kosova.

naznačeno. Metod koji očigledno ima prednost je avionski prevoz do Prištine, a odatle do Novog Pazara.

Nema podataka koji ukazuju da pošiljke stižu u Srbiju preko Albanije. Međutim, jedan carinski ekspert iz EU, koji ima veliko iskustvo iz Makedonije, utvrdio je da se radi o trgovinskom putu za krivotvorenu robu od Turske, preko Bugarske, drumskim prevozom, do Makedonije i preko Kosova²⁴ do Srbije.

Zna se da se iz Turske otpremaju velike pošiljke za Konstancu, u Rumuniji, a odatle, po svoj prilici, roba ide alternativnim drumskim prevozom do Srbije.

Eksperti iz Srbije su proverili mnoge od ovih puteva na osnovu zaplenjene dokumentacije, uključujući i brodske tovarne listove i fakture, kao dokaz i jasne pokazatelje.

Napominje se da na teritoriji Srbije postoji 11 slobodnih zona ali trenutno nema nikakve naznake o njihovoj umešanosti u krivotvorenje i pirateriju.²⁵

5.2.2 Kompletiranje proizvoda – prepakivanje

Svetska carinska organizacija je izvestila o promeni trendova u krivotvorenju i pirateriji u pogledu transporta. Svetska carinska organizacija potvrđuje da je sada uobičajeno da se pošiljke prepliću preko granica kako bi se zameo trag o pravom poreklu nezakonite robe.

Krivotvoritelji takođe zloupotrebljavaju mogućnost pretovara koja postoji u slobodnim zonama, gde je nivo carinske kontrole prilikom istovara i utovara pošiljki niži. Roba se tu često repakuje i dobija novu dokumentaciju, potvrde o poreklu, tovarne listove i fakture.

Pored toga, poznato je da krivotvoritelji kombinuju originalnu robu sa krivotvorenom (po slojevima) kako bi zbunili carinske organe u lukama krajnjeg odredišta.

Postoji još jedan problem zbog toga što se neoznačena roba sada uvozi zasebno od etiketa, zaštitnih znakova, amblema, oznaka itd. Ovi delovi se zatim

²⁴ Ova odrednica ne prejudicira stavove o status i u skladu je sa Rezolucijom SB UN 1244/99 i Mišljenjem Međunarodnog suda pravde o deklaraciji o nezavisnosti Kosova.

²⁵ Slobodne zone u Srbiji - <http://www.usz.gov.rs/files/prezentacijaeng.pdf>

objedinjuju na teritoriji ciljne zemlje i tu se postavljaju etikete, a proizvodi kompletiraju i pakuju radi distribucije i prodaje.

Ovaj metod je manje rizičan od prevoza gotovih proizvoda, naročito zato što se zakoni o povredi prava intelektualne svojine u nekim zemljama drugačije definišu i sprovode.

Eksperti iz Srbije tvrde da se ovaj metod primenjuje na jugu Srbije. Na osnovu njihovog iskustva i poznavanja terena, potvrđeno je da roba stiže iz Turske zasebno od etiketa, a zatim se kompletira radi prodaje u Novom Pazaru i na drugim velikim pijacama u Srbiji.

6. UMEŠANOST

6.1. Umešanost kriminala u krivotvorenje i pirateriju

Da bi se u potpunosti shvatila potencijalna opasnost kojoj je Srbija izložena zbog kriminala u intelektualnoj svojini i onih koji su u to umešani, potrebno je shvatiti da su, kod krivotvorenja i piraterije, umešane organizovane kriminalne mreže, kako to sada potvrđuju sve evropske i međunarodne organizacije za sprovođenje prava.

U mnogim slučajevima, pojam “organizovani kriminal” pogrešno se shvata kad je reč o veličini i razmerama mreže koja se može označiti kao takva. Stoga, potrebno je objasniti prihvaćenu definiciju “organizovanog kriminala”.

Da bi se pomoglo da se shvati gde se nalazi organizovani kriminal u određenoj oblasti, u Konvenciji Ujedinjenih nacija protiv transnacionalnog organizovanog kriminala²⁶ koju je 185 zemalja potpisalo ili joj je pristupilo, uključujući i Srbiju, data je definicija koja na jednostavan način definiše organizovani kriminal kao:

- Grupa od tri ili više lica koja nije proizvoljno formirana;
- Koja postoji određeni period vremena;
- Koja postupa sporazumno u cilju izvršenja bar jednog krivičnog dela za koje je propisana kazna zatvora u trajanju od najmanje četiri godine; i
- Sciljem da direktno ili indirektno pribavi finansijsku ili drugu materijalnu korist.

Pošto se većina “grupa” uključenih u krivične aktivnosti sastoji od tri ili više lica koja rade sporazumno i s obzirom na to da većina njih postoji određeno vreme, tačna definicija karakteristika organizovanih kriminalnih grupa shodno Konvenciji zavisi od toga da li one postoje radi sticanja profita, odnosno, zavisi od prirode i težine izvršenih krivičnih dela.

Treba naglasiti da Konvencija ne sadrži precizan spisak vrsta krivičnih dela koja mogu biti obuhvaćena. Ovo je prednost, pošto se time omogućava da se Konvencija prilagodi novim vrstama krivičnih dela koja se neprestano pojavljuju i menjaju tokom vremena.

---

²⁶ Srbija je ratifikovala Konvenciju u septembru 2001.

Glavna motivacija bilo koje organizovane krivične mreže je novac. Te mreže traže najjednostavniji i najbezbedniji način da prigrabe što veći profit.

Pored toga, međunarodne organizovane kriminalne mreže su umešane u mnoge druge vidove kriminala, uključujući pljačke, pranje novca i trgovinu drogom i ljudima. One obično raspolažu ogromnim sredstvima i mogu da korumpiraju i iskorišćavaju vlade, institucije, tehnologiju, finansijske i međunarodne transportne sisteme sa različitim stepenom uspeha.

U poslednje vreme, organizovani kriminal je zainteresovan za krivotvorenje i pirateriju zbog velikih marži profita i potencijalno blagih kazni u mnogim zemljama, u poređenju sa kaznama za druge vidove kriminala, kao što je trgovina drogom. Kao takva, krivotvorena i piraterijska roba predstavlja omiljen izvor sredstava od trgovine.

Zajedničkim radom, krivične mreže sada mogu da koriste zajedničke resurse za proizvodnju, nabavku i prevoz proizvoda sa jednog kontinenta na drugi i njihovo stavljanje na tržište u trećem regionu. Kao što je objašnjeno, profit se zatim reinvestira u niz drugih kriminalnih aktivnosti.

Kao što je gore istaknuto, veza između trgovine krivotvorenom i piratskom robom i organizovanog kriminala je sada dobro uspostavljena. Interpol je potvrdio da postoji jasna veza i nedavno je ukazao na obim ovog problema širom sveta u operaciji čiji su cilj bile organizovane kriminalne mreže u Aziji, gde je zaplenjeno robe u vrednosti od skoro 50 miliona američkih dolara.

Zbog svih ovih razloga, važno je razmotriti da li je organizovani kriminal aktivan u bilo kojoj oblasti kriminala, uključujući krivotvorenje i pirateriju. U ovom cilju, organi moraju da primene definiciju iz Konvencije UN da bi utvrdili o kojoj težini krivičnog dela se radi, da shvate okruženje i pravilno procene ko su pokretači tih operacija i koji su odnosi među članovima kriminalne grupe.

6.2. Mišljenje evropskih i međunarodnih organizacija za sprovođenje prava

6.2.1. Kancelarija Ujedinjenih nacija za drogu i kriminal

Kancelarija UN za drogu i kriminal (UNODC) objašnjava da se transnacionalni organizovani kriminal "manifestuje na mnogo načina". Pored toga, zahvaljujući

radu UNODC-a u ovoj oblasti razjašnjeno je da je organizovani kriminal sada globalni problem koji se diversifikovao i dostigao makroekonomske razmere. Kao rezultat toga, UNODC potvrđuje da se transnacionalni organizovani kriminal može infiltrirati u biznis i politiku, podrivajući ekonomski i društveni razvoj i predstavljajući opasnost za javnu bezbednost, upravljanje državom i demokratiju.

Dajući primer krivotvorene i piratske robe, UNODC objašnjava da ona često potiče sa jednog kontinenta, zatim se krijumčari do drugog, a prodaje na trećem. Za ovo su potrebni veliki organizacioni kapaciteti, multinacionalne mreže, a ponekad, ogromna sredstva i uticaj.

6.2.2. Interpol

Interpol je ustanovio da postoji jasna veza između krijumčarenja nezakonite robe i transnacionalnog organizovanog kriminala.

Kriminalne organizacije su privučene unosnim profitom koji se stiže trgovinom krivotvorenom ili lažnom robom, ili trgovinom legitimnom robom nezakonitim kanalima. Pored toga, kriminalci su uključeni u proizvodnju i trgovinu nezakonitom robom na regionalnom nivou, a sve više i na globalnom.

Interpol je ustanovio da organizovane kriminalne mreže za vlastitu dobit koriste nove tehnologije, razlike koje postoje između državnih regulatornih režima i veze između globalnih ekonomskih, finansijskih i transportnih sistema. One taj profit zatim koriste za finansiranje drugih kriminalnih aktivnosti, kao što je trgovina drogom, trgovina ljudima i pljačka.

6.2.3. Evropol

Suprotno prevladavajućem pogrešnom mišljenju, Evropol nije Evropska policijska služba; EU nema policijsku organizaciju, a sprovođenje zakona je dužnost zemalja članica. Ključna uloga Evropola je da pomogne svim organima za sprovođenje zakona u zemljama članicama, uključujući carinu, da sarađuju i jedni drugima pomažu.

Izveštaji pokazuju da se Evropa nalazi u oblasti gde postoji jedan od najviših nivoa trgovine nezakonitom robom u svetu. Ova trgovina obuhvata drogu i

krivotvorene proizvode. Procenjuje se da preko 3.600 organizovanih kriminalnih grupa deluje samo u EU, a najčešća krivična dela su im krijumčarenje, narkotici, pranje novca, trgovina ljudima i nelegalna roba. Stoga, Evropol igra aktivnu ulogu u borbi protiv ovih vrsta organizovanog kriminala, a prepoznajući opasnost koju predstavljaju krivotvorenje i piraterija, potpisao je sporazum o saradnji²⁷ sa OHIM-om (*Zavodom za harmonizaciju unutrašnjeg tržišta EU – Opservatorijom EU za povrede prava intelektualne svojine*)²⁸ u cilju veće podrške svima koji rade na sprečavanju kriminala u intelektualnoj svojini i borbi protiv njega.

U okviru ovog partnerstva, u aprilu 2015. godine, objavljen je Izveštaj o situaciji u oblasti krivotvorenja u Evropkoj uniji.²⁹

6.2.4. Svetska carinska organizacija

Svetska carinska organizacija zastupa stavove carina širom sveta i predstavlja 179 uprava koje se bave sa oko 98% svetske trgovine.

Svetska carinska organizacija takođe je i svetska banka podataka o carinskim zaplenama, a u njenom poslednjem, dvogodišnjem Izveštaju o nezakonitoj trgovini³⁰ potvrđeno je povećanje broja slučajeva krivotvorenja sa 22.543 u 2012. godini, na 24.092 u 2013. Najviše povoda za zabrinutost daje činjenica da se najveći broj presretanja odnosio na nezakonite farmaceutske proizvode, krivotvorene elektronske uređaje i prehrambene proizvode, koji svi predstavljaju opasnost po zdravlje i bezbednost potrošača.

---

²⁷ OHIM - file:///Users/phillewis/Downloads/agreement_on_strategic_co-operation_between_the_office_for_harmonisation_in_the_internal_market_ohim_and_the_european_police_office_europol.pdf

²⁸ OHIM - <https://oami.europa.eu/ohimportal/en/web/observatory/about-us>

²⁹ OHIM - <https://oami.europa.eu/ohimportal/documents/11370/80606/2015+Situation+Report+on+Counterfeiting+in+the+EU>

³⁰ WCO Illicit Trade Report 2014 http://www.wcoomd.org/en/media/newsroom/2014/june/~/_media/WCO/Public/Global/PDF/Topics/Enforcement%20and%20Compliance/Activities%20and%20Programmes/Illicit%20Trade%20Report%202012/ILLICIT%202013%20-%20EN_LR2.ashx

Vrsta robe	Količina (komada) 2012	Vrednost (USD) 2012	Količina (komada) 2013	Vrednost (USD) 2013
Farmaceutski proizvodi	4,140,318	14,405,404	2,325,247,466	19,388,693
Elektronski uređaji	3,423,896	170,355,748	470,821,728	74,551,410
Drugo	17,722,180	121,548,149	95,242,873	56,865,587
Prehrambeni proizvodi	1,316,034	6,924,247	50,338,796	5,715,238
Odeća	12,090,266	111,511,445	32,877,929	115,400,776
Prevozna sredstva i rezervni delovi	4,120,790	27,887,278	17,957,325	13,945,339
Cigarete	47,322	214,095	17,636,183	21,819
Galanterija	6,712,922	426,677,50	10,079,064	229,781,652
Igrice i igračke	3,505,486	22,649,732	5,750,377	28,882,956
Toaletni proizvodi / kozmetika	3,268,255	60,318,717	5,663,822	65,590,057
Mobilni telefoni i pribor	1,736,595	21,293,090	3,783,787	24,427,504
Obuća	2,352,318	69,881,973	3,139,816	112,530,010
Kompjuteri i pribor	848,578	11,493,152	2,227,604	22,461,541
Tekstil izuzev odeće (peškiri, posteljina, itd.)	4,106,207	8,653,485	1,716,023	7,916,642
Satovi	602,911	391,236,132	1,510,171	229,694,582
Fonografski proizvodi	3,929,684	6,483,568	736,330	6,112,419
Bezalkoholna pića	0	0	11,580	22,168
Alkoholna pića	24,041	118,340	9,864	179,522
Ukupno	69,947,803	1,471,652,055	3,044,750,738	1,013,487,915

Slika 6: Zaplena u zemljama članicama Svetske carinske organizacije

Svetska carinska organizacija takođe izveštava da se svake godine u svetu legalno transportuje više od 600 miliona kontejnera³¹. Ovaj ogromni obim kontejnerskog saobraćaja sve više je izložen opasnosti zbog međunarodnog organizovanog kriminala koji posluje koristeći legalne pomorske trgovinske lance snabdevanja. Kao ishod toga, skoro sve zemlje u svetu su pod rizikom.

Na kraju, Svetska carinska organizacija potvrđuje da se pojavio trend sve većeg broja slučajeva pošiljki koje se kompletiraju na domaćem terenu kako bi se zaobišla carinska kontrola. Ovaj trend uvoza etiketa, logoa, brendova zasebno od neobebeženih proizvoda ističe se kao jedan od sve većih rizika za Srbiju.

³¹ Review of Maritime Transport 2013, UNCTAD, United Nations, 2013, p. xiv.http://unctad.org/en/publicationslibrary/rmt2013_en.pdf

6.3. Umešanost kriminala u Srbiji

Tokom sprovedenih konsultacija konstatovano je opšte uverenje da organizovani kriminal igra veliku ulogu u obezbeđenju široke raspoloživosti krivotvorene i piratske robe. Međutim, srpski eksperti sumnjaju da su prodavci (*lokalno poznati kao "prodavci na crno"*) svesni da su deo organizovanih kriminalnih bandi.

Autori daju drugačije mišljenje. U brojnim prilikama videli su grupe od po troje ili više srpskih i stranih državljana uključenih u prethodno organizovanu distribuciju i prodaju krivotvorenih i piratskih proizvoda, direktno i indirektno, da bi stekli finansijsku korist. Ovo je globalno prepoznato kao kriminalna aktivnost, a na osnovu definicije Kancelarije UN za drogu i kriminal (UNODC), to se može oceniti kao organizovani kriminal.

Kao što je prethodno objašnjeno, umešanost organizovanih kriminalnih mreža u proizvodnju i distribuciju krivotvorene i piratske robe, široko je prihvaćena od strane Interpola, Evropola, Svetske carinske organizacije, Evropske komisije i državnih organa za sprovođenje prava, i o tome postoje izveštaji. Pored toga, u istraživanju UNODC-a naznačene su strategije i kriminalne operativne veze između krivotvorenja i drugih kriminalnih aktivnosti kao što je trgovina drogom, kao i umešanost grupa kao što su Mafija i Kamora, Trijade i Jakuza, širom Evrope.

Iako ovo nije jasno prepoznatljivo u Srbiji, složeni i sofisticirani metodi primenjeni u transportu, distribuciji i prodaji krivotvorenih proizvoda preko granice, jasno ukazuju da su se gore naznačene veze proširile na Srbiju i zemlje u susedstvu.

Kao dodatan dokaz, mnoge od velikih pijaca na otvorenom, uključujući Suboticu, Pančevo i Novi Pazar, po svemu sudeći su povezane sa skladištima koja se koriste za skladištenje nezakonite robe iz Kine i Turske. To znači da postoje redovne isporuke koje stižu preko granica i koje se prevoze kroz zemlju. Povod za zabrinutost su dokazi koje je predstavio Međuregionalni institut Ujedinjenih nacija za istraživanje kriminaliteta i pravosuđa (UNICRI), koji ukazuju da kriminalne mreže koje se bave transportom krivotvorene robe često koriste iste metode za krijumčarenje droga, vatrenog oružja i ljudi. Stoga, borbi protiv trgovine krivotvorenom i piratskom robom mora se pristupiti kao operativnom metodu usmerenom na podrivanje mogućnosti da se izvrše druga teška krivična dela i na njihovo suzbijanje.

Pored toga, razmena nezakonite robe za druge nezakonite artikle u porastu je širom sveta. Nezakoniti proizvodi sve manje se kupuju za gotovinu. Organizovane kriminalne bande sada vrše razmenu krivotvorene robe za artikle kao što su droga i obratno. Kao ishod toga, zbog korišćenja krivotvorene robe kao platnog sredstva, kriminalne mreže smanjuju iznos kapitala koji bi morali da transferišu, čime smanjuju rizik da budu otkrivene. Ove “neidentifikovane” razmene mogu biti značajan “metod za omogućavanje i olakšavanje delovanja” u drugim oblastima kriminala. One takođe negativno utiču na javne prihode, zbog gubitka poreza na prihod preduzeća, PDV-a i carinskih dažbina – a to je još jedan jasan razlog zašto organi za sprovođenje zakona u Srbiji moraju pristupiti krivotvorenju i pirateriji kao teškom i organizovanom kriminalu.

Kao što je napred istaknuto, eksperti iz Srbije se slažu da lica u zemlji koja se bave prodajom krivotvorene piratske robe nisu svesna da su deo organizovanih kriminalnih mreža i da su često eksploatisana. Rad u prodaji i distribuciji krivotvorene piratske robe je u velikoj meri neregulisan i slabo plaćen. Stoga, lica u zemlji koja se bave ovim radnjama spadaju u grupu izuzetno ugroženih lica. Bezbednosne kontrole se u velikoj meri zanemaruju, a često, rukovanje velikim količinama krivotvorene robe, koja može sadržati toksine ili je zapaljiva, može imati teške zdravstvene posledice.

Evropol je takođe izvestio o vezama između ilegalnih imigranata, uključujući i decu, koja se krijumčare preko granica od strane organizovanih kriminalnih grupa da bi radili na pakovanju, prenošenju i prodaji krivotvorene robe. U mnogim slučajevima prijavljeno je teško nasilje, izlaganje opasnim materijalima i radni uslovi opasni po život.

Bez obzira na to da li su lica u zemlji svesna da se bave trgovinom krivotvorenim i piratskom robom ili ne, postoji istinska potreba za suprotstavljanjem tom problemu kako bi građani Srbije bili bezbedni i zaštićeni.

7. OCENA SPROVOĐENJA PRAVA

Poslednjih 20 godina, sprovođenje prava intelektualne svojine je usredsređeno na smanjenje obima raspoložive krivotvorene piratske robe. Organi za sprovođenje prava intelektualne svojine to ostvaruju tako što su se usredsredili na proizvodnju, distribuciju i prodaju, da potencijalni kupci ne bi mogli da imaju pristup takvim proizvodima.

Kao ishod toga, strategija i taktika organa za sprovođenje prava intelektualne svojine osmišljeni su tako da se do maksimuma poveća broj zaplena proizvoda koji se:

- uvoze (preko granice); i
- distribuiraju i prodaju u zemlji

Pojednostavljeno rečeno, cilj sprovođenja prava intelektualne svojine je da se zaplene proizvodi, uhapsu kriminalci umešani u takve radnje i naruše njihove fizičke mreže snabdevanja i mreže preko interneta.

Međutim, zbog prenapregnutih resursa za sprovođenje prava, a s druge strane, sve efikasnijih modela proizvodnje, transporta, distribucije i prodaje koje primenjuju transnacionalni kriminalci, jasno je da ova aktivnost ne može delotvorno da smanji ponudu i potražnju za krivotvorenim proizvodima.

Zbog toga je potrebno da organi za sprovođenje prava intelektualne svojine utvrde strategije koje će se usmeriti na druge oblasti.

Interpol i Evropol su potvrdili da se na internetu ili na pijacama na otvorenom, pored proizvodnje i prodaje luksuznih proizvoda, kao što su modna i sportska odeća i obuća, filmska i muzička dela, softver, tašne, naočareza sunce i satovi, takođe prodaju proizvodi za svakodnevnu upotrebu kao što su prehrambeni proizvodi, alkohol, električna roba za domaćinstvo, automobilske delovi i lekovi.

Mnogi od ovih proizvoda spadaju u kategoriju koja je daleko ispod potrebnih bezbednosnih standarda i predstavljaju jasan rizik po zdravlje i bezbednost stanovništva. Interpol i Evropol su ukazali na jasnu vezu i između krijumčarenja krivotvorenim i piratskom robom i drugih vidova organizovanog kriminala, pri čemu se profit od krivotvorenih proizvoda kanališe u oblasti kao što su

krijumčarenje droge i ljudi i u krivična dela u oblasti finansija, koja su sa time povezana, kao što je pranje novca i korupcija.

Na osnovu rada u drugim oblastima kao što je krijumčarenje, došlo se do saznanja da aktivnosti na sprovođenju prava intelektualne svojine moraju biti preoblikovane da bi se izmenila percepcija i razumevanje, pre nego da se isključivo cilja na iskorenjivanje raspoložive krivotvorene robe. Međutim, za primenu ove strategije potrebna je detaljna analiza zasnovana na kvalitetnoj statistici, operativnim podacima i dokazima iz različitih oblasti.

Srbija treba da se pozabavi rešavanjem niza konkretnih pitanja. Kao prvo, evidentno je da obim granica Srbije otežava rigoroznu kontrolu krijumčarenja. Ovo je delimično tačno kada se radi o tranzitu pošiljki prispelih iz zemalja koje, po svemu sudeći, imaju slabije sisteme granične kontrole. Pored toga, pozicija Srbije u centru Balkana i njena blizina u odnosu na Evropsku uniju doprinose tome da je ona idealna meta za krivotvoritelje i pirate, zbog čega oni pokušavaju da rade sa velikim količinama krivotvorenih proizvoda.

Na osnovu detaljne analize postojećih podataka, razgovora sa srpskim ekspertima i istraživanja tržišta, autori su došli do niza obrazloženih zaključaka o tome kako se ove pošiljke prevoze i distribuiraju. Međutim, u okviru ispitivanja je postalo jasno da su potrebni kvalitetniji, usklađeniji podaci i operativni podaci, kao i njihova razmena, da bi organi u Srbiji mogli zajednički da izvrše analizu rizika koja će omogućiti da se utvrde oblasti opasnosti i pravilno usmere njihovi resursi.

Stoga, predlog je da organi u Srbiji uporno rade na daljoj izgradnji banke informacija koju već imaju, u vezi sa razmerama i obimom zaplenjenih krivotvorenih i piratskih proizvoda i brojem hapšenja i sudskih gonjenja. Ove brojke bi trebalo da se usklade sa modelima u EU. Uprava carina i Tržišna inspekcija su već uskladile svoje statističke podatke, međutim, drugi organi za sprovođenje prava intelektualne svojine treba da uzmu u obzir statističke obrasce koje je sastavio OHIM.

Poređenjem statističkih podataka Uprave carina, Tržišne inspekcije i Direkcije policije, dobila bi se jasnija saznanja o tome šta trenutno prelazi preko granica a šta se možda proizvodi u zemlji. Pored toga, poređenje sa brojkama Svetske carinske organizacije i EU omogućilo bi da se shvati da li je Srbija usklađena sa trendovima u EU i na međunarodnom planu i da se utvrdi koji su potencijalni rizici.

Srbija bi trebalo da koristi ove komparativne brojke kao osnovu za dalje aktivnosti. Međutim, organi bi takođe trebalo da počnu da uzimaju u obzir korišćenje drugih pokazatelja koji bi mogli da pomognu da se smanji rizik po javno zdravlje i bezbednost, tako što bi se jasnije usredsredili na potencijalno opasne proizvode.

Pored toga, Srbija bi trebalo da počne da definiše pokazatelje na osnovu izvršenih zadržavanja robe i zaplena da bi se bolje shvatile razmere potencijalnog gubitka javnih prihoda (npr. vrednost robe i procenjena vrednost izbegnutog plaćanja poreza). Na osnovu ovoga će se dobiti precizniji pokazatelji i strategije za osnaživanje rada i resursa institucija, kao što su policija i tržišni inspektori.

Uprava carina, Tržišna inspekcija i Direkcija policije bi trebalo da vode evidenciju o podacima koristeći metode usvojene na nivou Evropske komisije, a Tržišna inspekcija bi takođe trebalo da bude nadležna za prikupljanje i objedinjavanje obaveštajnih podataka i za analizu vrste tržišta koja kontrolišu. Zahvaljujući ovome moglo bi lakše da se utvrdi koji rizik potencijalno snose potrošači, ali i koji su širi problemi za zajednicu.

Primenom ovakvog pročišćenog sistema informisanja, sprovođenje prava bi moglo biti osmišljeno tako da se dođe do modela i pristupa koji bi doveli do smanjena štete. Organi koji sprovode prava intelektualne svojine, čiji su resursi prekomerno angažovani, mogli bi bolje da se usmere na konkretne aspekte proizvodnje, distribucije i prodaje, koji nanose najveću štetu.

Iako je efikasnije prikupljanje i analiza podataka imperativ, sprovođenje mera u cilju smanjenja štete ne svodi se isključivo na zaplene i hapšenja. Nadležni organi, opremljeni pouzdanim statističkim podacima i informacijama o tržištu, mogu koristiti medije i oglašavanje da bi podigli nivo svesti i usmerili se na učinioce i pijace gde se krše zakoni. Ovo ne podrazumeva javno korišćenje ličnih podataka. Taktika bi, uz poštovanje poverljivosti, bila usmerena na upozoravanje pijačnih prodavaca da se sumnja da prodaju određene proizvode i na to da se podstaknu da pređu u oblast legitimne prodaje.

Usredsređenjem na proizvode koji potencijalno predstavljaju najveću opasnost i na one koji ih prodaju, naglasak ne bi više bio na izvršioce krivičnih dela koji se lakše mogu uhvatiti. Kao ishod toga, bilo bi moguće izricanje težih kazni teškim izvršiocima krivičnih dela.

Potrebno je naglasiti da ovi koncepti nisu novi. Ipak, autori su mišljenja da oni moraju biti brzo primenjeni kao sastavni deo širih aktivnosti na sprovođenju prava intelektualne svojine.

Ukratko, bilo bi omogućeno sledeće:

- Veći fokus i usmerenje na odvracanje od krijumčarenja opasnih proizvoda i organizovanog kriminala;
- Veća saradnja između Uprave carina, Tržišne inspekcije i Direkcije policije;
- Sastavljanje i distribucija kooperativnih izveštaja između organa za sprovođenje prava intelektualne svojine i donosilaca politika u Srbiji, Evropskoj uniji i na međunarodnom nivou, (uključujući Evropol, Interpol, Svetsku carinsku organizaciju, Evropsku komisiju, itd.) i
- Taktika za smanjenje štete na lokalnim pijacama/tržištima.

8. ZAKLJUČCI

Cilj ove analize je da se ocene sadašnje razmere i obim kriminala u oblasti intelektualne svojine u Srbiji, sa posebnim osvrtom na krivotvorenje i pirateriju. Namera je da se podigne nivo svesti i razumevanja kroz ocenu glavnih trendova i potencijalne opasnosti po društvo od proizvodnje, distribucije i prodaje krivotvorenih proizvoda. Gde god je to bilo primereno, u analizi je naglašena i objašnjena povezanost sa mrežama organizovanog kriminala i moguće posledice te sprege.

Analiza obuhvata pregled postojeće literature, razgovore sa predstavnicima institucija u Srbiji nadležnim za sprovođenje prava intelektualne svojine, sastanke sa nosiocima prava u Srbiji, razgovore sa međunarodnim telima za sprovođenje prava intelektualne svojine, komunikacije sa nosiocima prava na međunarodnom nivou, kao i ispitivanje tržišta.

8.1 Okvir za sprovođenje prava intelektualne svojine u Srbiji

Evropska komisija smatra da je usklađivanje zakonodavstva Srbije u oblasti intelektualne svojine sa pravnim tekovinama EU značajno odmaklo. Stoga se može pretpostaviti da u Srbiji postoji valjan pravni okvir za zaštitu i sprovođenje prava intelektualne svojine.

Vlada je odredila više institucija za zaštitu i sprovođenje prava intelektualne svojine, među kojima su:

- Uprava carina;
- Tržišna inspekcija;
- Inspekcija za lekove i medicinska sredstva;
- Poreska uprava;
- Direkcija policije;
- Javno tužilaštvo; i
- Zavod za intelektualnu svojinu

Važno je napomenuti da državni statistički podaci Srbije potvrđuju da su ove institucije prihvatile svoje nadležnosti i da aktivno rade na zaštiti prava intelektualne svojine.

8.2 Obim krivotvorenja i piraterije u Srbiji

Nažalost, ukupna vrednost trgovine krivotvorenim i piraterijskom robom u Srbiji nije poznata. Međutim, neke organizacije nosilaca prava uspele su da dođu do značajnih pokazatelja u određenim sektorima. Na primer, Alijansa za poslovni softver je ocenila da čak 69% softvera instaliranog na kompjutere u Srbiji nema odgovarajuće licence i da je vrednost tog piratskog softvera 70 miliona američkih dolara. Drugi sektori su izneli dokaze u smislu konkretnih slučajeva, koji ukazuju na obim krivotvorenja. Na primer, industrija pesticida ukazuje na to da je samo u jednom talasu stiglo 500 do 600kg krivotvorenih hemikalija, koje su mogle da unište bilje, a oranice pretvore u neupotrebljivo zemljište.

Pored toga, zvanična statistika i ispitivanje tržišta, koje su sprovedli autori, potvrđuju da je u Srbiji dostupan širok dijapazon krivotvorene i piratske robe. U prilog tome ide činjenica da je, 2014. godine, Uprava carina zadržala 672.168 proizvoda za koje se sumnjalo da vrše povredu prava intelektualne svojine, uključujući 162.347 delova za mobilne telefone i 106.433 igračke. Tokom tog istog perioda, Tržišna inspekcija je zaplenila 222.461 krivotvoreni proizvod, među kojima je bilo 173.277 boca alkoholnih pića i 5.030 proizvoda za ličnu negu. Direkcija policije je, pri tom, zaplenila 12.486 proizvoda, među kojima i 7.232 optička diska.

8.3 Trendovi u krivotvorenju i pirateriji

Na osnovu istraživanja je ustanovljeno nekoliko novih trendova. Poslednjih pet godina je došlo do drastičnog smanjenja broja piratskih optičkih diskova na pijacama i ulicama. Ovo se može pripisati povećanom obimu akcija preduzetih u cilju sprovođenja prava intelektualne svojine i unapređenju tehnologije, konkretno, računara i interneta.

Veći obim akcija na sprovođenju prava intelektualne svojine očito je doveo do smanjenja obima prodaje krivotvorene i piratske robe na pijacama u Beogradu, Novom Sadu i Nišu na nivo ispod 10% raspoloživih zaliha. Trgovci na malo i dalje prodaju nekvalitetnu robu, ali većina njih ne vrši povredu prava intelektualne svojine.

Suprotno situaciji na pijacama u Beogradu, Novom Sadu i Nišu, postoje velike pijace u Subotici, Pančevu i u Novom Pazaru, gde se sumnja da je najveći deo robe u ponudi predmet povrede prava intelektualne svojine. Obim ponude

ove robe je toliki da se ove pijace mogu smatrati ne samo maloprodajnim lokacijama, već i veleprodajnim distributerima. Posebno je zanimljiva pijaca u Subotici, gde veliki broj kupaca dolazi preko granice iz Mađarske.

Kao alternativu pijacama, krivotvoritelji i lica koja se bave piraterijom su razradili nove metode za prodaju svoje nezakonite robe, kao što su “ekskluzivni” lokali u iznajmljenim stanovima i direktna prodaja putem oglašavanja u novinama i na internetu, uključujući društvene mreže, aukcijske sajtove i namenske piratske veb sajtove. Prodaja preko interneta je dovela do porasta broja proizvoda koji predstavljaju povredu prava intelektualne svojine koji se distribuiraju preko poštanskog sistema, za razliku od tradicionalnih metoda slanja robe pomorskim ili avio prevozom.

Stručnjaci u Srbiji su takođe izrazili mišljenje da je u poslednjih pet godina došlo da naglog porasta trenda uvoza robe zasebno od žigova, u pokušaju da se carinski organi zavaraju. Oni smatraju da se ta krivotvorena roba i odgovarajući logotipi, žigovi i etikete zatim isporučuju na lokacije gde se vrši postavljanje tih elemenata na proizvod, a koje se nalaze širom Srbije, uključujući nekoliko mesta u blizini velikih pijaca u Subotici, Pančevu i Novom Pazaru.

8.4 Moguće opasnosti po društvo

Na osnovu statističkih podataka o zapleni, iz razgovora sa stručnjacima u Srbiji i na osnovu istraživanja tržišta evidentno je da je u Srbiji dostupan širok asortiman krivotvorene robe koja može izazvati štetu i biti opasna po zdravlje i bezbednost.

Godine 2014, Uprava carina je zaplenila krivotvorene prehrambene proizvode, alkoholna pića, parfeme, kozmetičke proizvode, proizvode za ličnu negu, električne aparate za domaćinstvo, igračke, cigarete, alate i pribor za automobile. U istom periodu, Tržišna inspekcija je pronašla prehrambene proizvode, alkoholna pića, proizvode za ličnu negu, igračke, pribor za automobile, električnu opremu i pirotehnička sredstva. Međutim, ono što daje još više povoda za zabrinutost su redovne zaplene lekova od strane Inspekcije za lekove i medicinska sredstva i potvrda da sada postoje veb sajtovi koji su usmereni posebno na potrošače u Srbiji, na kojima se nude lažni lekovi i medicinska sredstva.

Pored sve većeg rizika za potrošače zbog nekvalitetnih proizvoda, krijumčarenje krivotvorenih proizvoda i piraterija pogađaju mnogo šire slojeve društva, nanoseći štetu legitimnom poslovanju preduzeća, uništavajući radna mesta, povećavajući poreski teret koji snose poreski obveznici i lišavajući državu prihoda od suštinski značajnih javnih usluga zbog nezakonite distribucije i prodaje robe na crnom tržištu, dok se tako stečen profit koristi za finansiranje drugih vidova kriminala.

U Srbiji, kao i u drugim zemljama gde postoji kriminal u oblasti intelektualne svojine, postoji opasnost da zemlja bude preplavljena "sivom ekonomijom". Međunarodna trgovinska komora izveštava da bi ukupna svetska vrednost krivotvorenja i piraterija u 2015. godini mogla dostići do sada najveći iznos od 1,7 biliona američkih dolara. Ovim se podriva privreda i celo tkivo društva; neprimetno se učvršćuje prihvatanje prevarnih aktivnosti, a kriminalci se približavaju domovima potrošača. Ovo je evidentno iz širenja interneta kao nezakonitog tržišta za krivotvorenje i pirateriju. Potrošači se izlažu sve većem riziku zbog prevaranata, koji ne samo da prodaju nekvalitetne i opasne proizvode, već takođe dobijaju pristup njihovim ličnim podacima za svoje dalje protivzakonite aktivnosti.

8.5 Organizovani kriminal

Konvencijom Ujedinjenih nacija protiv transnacionalnog organizovanog kriminala, koju je Srbija ratifikovala, organizovani kriminal je definisan kao što sledi:

- Grupa od troje ili više lica koja nije proizvoljno obrazovana;
- Koja postoji određeni period vremena;
- Koja postupa sporazumno u cilju izvršenja bar jednog krivičnog dela kaŕnjivog zatvorskom kaznom u trajanju od najmanje četiri godine; i
- U cilju pribavljanja, direktno ili indirektno, finansijske ili druge materijalne koristi.

Zbog obima i količine krivotvorene i piratske robe koja je na raspolaganju u Srbiji, nema sumnje da organizovani kriminal stoji iza različitih aspekata proizvodnje, uvoza i distribucije robe u veleprodaji u ovoj nezakonitoj trgovini. Ovo je potkrepljeno činjenicom da je najveći deo robe u prodaji na pijacama širom Srbije identičan, što ukazuje na očigledno postojanje veza između izvora i distribucije.

Stručnjaci u Srbiji su saglasni da je organizovani kriminal uključen u proizvodnju, uvoz i distribuciju krivotvorene i piratske robe u veleprodaji. Pored toga, tokom ispitivanja tržišta, često je primećeno da se u maloprodajnim objektima nalazi po troje ili više lica koja rade zajedno na distribuciji i prodaji krivotvorene robe radi finansijske koristi. To predstavlja organizovani kriminal u maloprodaji.

Takođe, ponovljeni pokušaji velikih grupa pijačnih prodavaca da zastraše i spreče predstavnike državnih institucija da sprovode zakon, u mestima kao što je Subotica, jasan su primer organizovanog kriminala na delu.

9. PREPORUKE

Autori su mišljenja da Srbiji pretili kriminal u oblasti intelektualne svojine i da ukoliko se protiv njega ne preduzmu mere, on će se, kao što se desilo i u drugim zemljama, razvijati i podrivati ekonomski razvoj države, kao i njen ugled u međunarodnoj zajednici.

U ovom izveštaju se nudi nekoliko ključnih preporuka kao pomoć u sprečavanju da kriminal u oblasti intelektualne svojine uzme još većeg maha u Srbiji. Te preporuke obuhvataju sledeće:

9.1 Politička volja

Mora postojati politička volja za sprovođenje prava intelektualne svojine. Bez podrške političara i rukovodilaca u institucijama za sprovođenje prava intelektualne svojine, neće biti motivacije za sprovođenje prava intelektualne svojine.

Stoga, sve zainteresovane strane, uključujući Delegaciju Evropske unije u Republici Srbiji i nosioce prava, trebalo bi da zatraže od političara da motivišu rukovodioce institucija za sprovođenje prava intelektualne svojine da sprovedu prava intelektualne svojine. To bi moglo da se postigne time što bi se sprovođenje prava intelektualne svojine odredilo kao pokazatelj uspešnosti rada rukovodilaca u svim relevantnim institucijama.

Takođe se napominje da se u Srbiji trenutno radi na dokumentu Procena pretnji od organizovanog kriminala. Kao i u drugim evropskim zemljama, važno je da kriminal u oblasti intelektualne svojine bude uključen u ovaj dokument, kao i u sve buduće Nacionalne strategije za borbu protiv organizovanog kriminala. Ovim će se staviti naglasak na ozbiljnost ovog problema.

9.2 Zakonodavstvo

9.2.1 Krivično zakonodavstvo

U pogledu Krivičnog zakonika, potrebno je izmeniti član 233 (Neovlašćeno korišćenje tuđeg poslovnog imena ili drugog posebnog znaka za robu ili usluge) tako da se eliminiše neophodnost uslova obmane, što nije u skladu sa odlukom Suda pravde Evropske unije (C-206/01).

9.2.2 Internet

Imajući u vidu eksponencijalni rast kriminala u oblasti intelektualne svojine na Internetu, imperativ je da Srbija ima neophodna sredstva da se uhvati u koštac sa ovim problemom. Stoga, potrebno je da se preispita domaće zakonodavstvo sa ciljem da se omogući da Srbija blokira kriminalne veb sajtove, razvije procedure za obaveštavanje i obaranje sajtova, vrši zaplenu naziva domena i sprečava finansiranje veb sajtova koji omogućavaju pristup materijalu kojim se vrši povreda prava intelektualne svojine.

U članu 8 Ugovora o autorskom pravu Svetske organizacije za intelektualnu svojinu i članovima 12-15 Direktive EU o elektronskoj trgovini (2000/31/EC) utvrđena je odgovornost posredničkog provajdera usluga u kontekstu usluga:

- Običnog kanala;
- Sistema skrivene memorije (caching); i
- Hostinga.

Utvrđene su sledeće obaveze:

- Provajderi internet usluga treba da razumno sarađuju sa nosiocima prava;
- Provajderi internet usluga ne bi trebalo da budu izuzeti od sudskih zabrana;
- Provajderi internet usluga treba da imaju utvrđenu politiku protiv povratnika u izvršenju krivičnih dela;
- Provajderi internet usluga treba da budu obavezni da bez odlaganja preduzimaju mere u cilju obaranja materijala kojim se povređuje pravo, u slučaju da su upoznati da se radi o takvom materijalu ili to pretpostavljaju (npr. obaveštenje i obaranje sajta).

9.2.3 Napredne istražne tehnike

Primena naprednih tehnika istražnog postupka, kao što je tehnički nadzor, omogućava institucijama za sprovođenje prava intelektualne svojine da identifikuju finansijere, proizvođače, uvoznike i distributere robe kojom se povređuju prava intelektualne svojine. Institucije za sprovođenje prava intelektualne svojine trenutno ne mogu da koriste napredne istražne tehnike u istrazi kriminala u oblasti intelektualne svojine. To otežava lociranje lica koja se bave kriminalom u oblasti intelektualne svojine. Stoga, zakon bi trebalo

da bude izmenjen da bi se institucijama za sprovođenje prava intelektualne svojine omogućilo da koriste napredne istražne tehnike u istragama protiv kriminalaca u oblasti intelektualne svojine.

9.2.4 Carina

Nacionalno zakonodavstvo Srbije treba da se uskladi sa Uredbom EU 608/2013 o carinskom sprovođenju prava intelektualne svojine kako bi se obezbedilo da Uprava carina ima mogućnost da vrši kontrolu i presretanje malih pošiljki koje stižu putem poštanskog sistema, odnosno, da primenjuje metodologiju kojom se danas vrši oko 90% presretanja u zemljama članicama EU. Srbija namerava da uskladi svoje nacionalno zakonodavstvo sa Uredbom EU 608/2013 u poslednjem kvartalu 2015. godine.

9.3 Sprovođenje prava

9.3.1 Specijalizovane službe za sprovođenje prava intelektualne svojine

Uprava carina, Tržišna inspekcija i Direkcija policije su oformile službe za sprovođenje prava intelektualne svojine. Međutim, kada je reč o Direkciji policije, ova služba najveći deo svog vremena troši na istrage u drugim krivičnim oblastima. Pored toga, u Tužilaštvu, trenutno, nema specijalizovane službe za zaštitu prava intelektualne svojine.

Bez dodele adekvatnih resursa, uticaj na kriminal u oblasti intelektualne svojine biće minimalan. Specijalizovane službe za zaštinu prava intelektualne svojine obezbeđuju da članovi tih službi budu fokusirani na sprovođenje prava intelektualne svojine i da im se pažnja ne skreće na druge oblasti, kao i da se ne prebacuju na druge zadatke. Takođe, službe za sprovođenje prava intelektualne svojine postaće centri izuzetnosti kojima bi članovi drugih institucija mogli da se obraćaju za savete i konsultacije.

9.3.2 Izgradnja kapaciteta

Tokom ovog Projekta, izutetan napredak je ostvaren u izgradnji kapaciteta za sprovođenja prava intelektualne svojine u okviru Tržišne inspekcije; međutim, veoma je važno da se stečene veštine i sredstva efikasno koriste u praksi, kako

bi se omogućilo postizanje strateških ciljeva u rešavanju problema prodaje robe kojom se povređuju prava intelektualne svojine na tržištu Srbije. Preporučuje se da se traži dalje ulaganje radi obezbeđenja ekspertske podrške, kako bi se omogućila koordinacija unapređenog sprovođenja prava intelektualne svojine u okviru Tržišne inspekcije. Ova dalja podrška će omogućiti dalju efektivnu koordinaciju, koja će obezbediti značajne rezultate u pogledu uvođenja politika, procedura i radne prakse, kao i planiranja i sprovođenja obimnih operacija u sprovođenju prava intelektualne svojine. Zahvaljujući ovoj podršci biće omogućena dalja izgradnja odnosa sa drugim zainteresovanim stranama koje rade na sprovođenju prava intelektualne svojine i sa nosiocima prava, čime će se obezbediti unapređen i zajednički pristup rešavanju problema proizvodnje, uvoza i prodaje proizvoda koji su predmet povrede prava u Srbiji.

9.3.3 Operativni podaci

Institucije za sprovođenje prava intelektualne svojine bi trebalo da imaju sistematičnu i organizovanu razmenu operativnih podataka kako bi se izbeglo dupliranje i obezbedilo efikasno sprovođenje prava intelektualne svojine. Takva razmena operativnih podataka može se obavljati na uobičajenim sastancima u direktnom kontaktu, ili, pak, putem razmene obrazaca sa operativnim podacima. Svakako, da bi se postigla maksimalna vrednost raspoloživih operativnih podataka, potrebno je razviti bezbednu bazu podataka kojoj se može pristupiti preko interneta. Sve institucije za sprovođenje prava intelektualne svojine bi trebalo da imaju pravo pristupa bazi operativnih podataka i njenoj pretrazi.

9.3.4 Analiza operativnih podataka

U cilju obezbeđenja kvalitetnih operativnih podataka trebalo bi zaposliti analitičare koji će znati da ukažu na trendove, lokacije i pojedince. Ovi analitičari bi takođe mogli da obezbeđuju tačan unos operativnih podataka iz oblasti prava intelektualne svojine u nacionalni model kriminalističkih operativnih podataka, čime će se maksimalno povećati mogućnosti povezivanja krivičnih dela u oblasti prava intelektualne svojine sa organizovanim kriminalom.

9.3.5 Grupa za preduzimanje mera protiv lica koja povređuju prava intelektualne svojine

Institucije za sprovođenje prava intelektualne svojine bi trebalo da oforme Grupu za preduzimanje mera protiv lica koja povređuju prava intelektualne svojine, radi identifikacije i neutralizacije finansijera, proizvođača, uvoznika i distriburtera. Ova Grupa bi trebalo redovno da se sastaje kako bi razmenjivala operativne podatke, dogovarala se o listi prioritetnih ciljeva i razrađivala strategiju zahvaljujući kojoj bi kriminalci koji kontrolišu kriminal u oblasti intelektualne svojine bili privedeni pravdi.

U postupku preduzimanja mera protiv lica koja povređuju prava intelektualne svojine neophodno je imati dobro razrađenu i sveobuhvatnu statistiku. To ne podrazmeva uvek javno korišćenje ličnih podataka. Taktika bi se sastojala od utvrđivanja prioriteteta kako bi se smanjila potencijalna šteta. U tom smislu, organi za sprovođenje prava u oblasti intelektualne svojine trebalo bi da se usredsrede na prodavce potencijalno štetnih proizvoda. Zahvaljujući ovome, naglasak ne bi više bio na izvršiocima krivičnih dela koji se, jednostavno, mogu lakše uhvatiti, a kao rezultat toga, mogle bi se izreći teže kazne teškim i opasnim prestupnicima.

9.3.6 Primena svih mera

Institucije za sprovođenje prava intelektualne svojine se podstiču da primene sve mere protiv kriminalaca, uključujući oduzimanje licenci, pokretanje poreskih istraga i obezbeđenje osuđujućih presuda za druga krivična dela.

9.3.7 Oduzimanje sredstava

U zaključku Izveštaja Organizacije za ekonomsku saradnju i razvoj (OECD), iz 2009. godine, pod nazivom *Ekonomске posledice falsifikovanja i piraterije*, iznosi se da je 2007. godine, međunarodna trgovina falsifikovanim i piratskim proizvodima dostigla čak 250 milijardi američkih dolara, što je više od nacionalnog bruto dohotka skoro 150 svetskih ekonomija. Na međunarodnom nivou je potvrđeno da oduzimanje sredstava, odnosno, imovine od kriminalaca, proizvodi mnogo veći kazneni efekat za kriminalce od izricanja novčanih kazni ili kazne zatvora. Time se smanjuje profitabilnost kriminala i sprečava reinvestiranje prihoda od kriminala u druge kriminalne aktivnosti.

Pored toga, oduzeti prihod od kriminala može biti iskorišćen da se društvu kompenzuje šteta naneta kriminalom. Stoga, institucije za sprovođenje prava intelektualne svojine moraju početi da preduzimaju mere protiv sredstava i imovine kriminalaca u oblasti prava intelektualne svojine.

9.3.8 Sistem obaveštavanja i obaranja sajtova

Institucije za sprovođenje prava intelektualne svojine i nosioci prava bi trebalo da sarađuju sa provajderima internet usluga, u cilju razvijanja efikasnog sistema za obaveštavanje i obaranje sajtova, kako bi se obim falsifikovanja i piraterije preko interneta smanjio.

9.3.9 Nazivi domena

Institucijama za sprovođenje prava intelektualne svojine i nosiocima prava bi trebalo da bude omogućeno da vrše zaplenu domena vebajtova koji omogućavaju povredu prava intelektualne svojine. To može da se izvrši na osnovu sudskog naloga.

9.3.10 Blokiranje vebajtova

Institucijama za sprovođenje prava intelektualne svojine i nosiocima prava bi trebalo da bude omogućeno da blokiraju vebajtove koji omogućavaju povredu prava intelektualne svojine. To može da se izvrši na osnovu sudskog naloga.

9.3.11 Plaćanje vebajtovima

Institucije za sprovođenje prava intelektualne svojine i nosioci prava bi trebalo da razvijaju odnose sa provajderima platnih usluga, kao što su Visa, Mastercard i Paypal, koji omogućavaju transfere sredstava vebajtovima koji povređuju prava intelektualne svojine. Zahvaljujući takvim odnosima, institucije za sprovođenje prava intelektualne svojine i nosioci prava mogli bi da prikupljaju informacije o izvršenim finansijskim transakcijama i da spreče dalje uplate za takve vebajtove. Ovo se može sprovesti na osnovu formalnih sporazuma sa provajderima platnih usluga i/ili na osnovu sudskog naloga.

9.3.12 Prihodi od oglašavanja

Institucije za sprovođenje prava intelektualne svojine i nosioci prava bi trebalo da razvijaju odnose sa pružaocima usluga oglašavanja, kao što je Google, koji omogućavaju transfer sredstava vebstranovima koji povređuju prava intelektualne svojine. Zahvaljujući takvim odnosima, institucije za sprovođenje prava intelektualne svojine i nosioci prava mogli bi da prikupljaju informacije o izvršenim finansijskim transakcijama i da spreče dalje uplate za takve vebstranove. Ovo se može sprovesti na osnovu formalnih dogovora sa provajderima usluga i/ili na osnovu sudskog naloga.

9.4 Saradnja

9.4.1 Saradnja na nacionalnom planu

Model saradnje institucija za sprovođenje prava intelektualne svojine razvijen u okviru ovog Projekta, treba da bude uspostavljen bez odlaganja, kako bi se povećala efikasnost institucija za sprovođenje prava intelektualne svojine u Srbiji. Shodno tome, Zavod za intelektualnu svojinu bi trebalo da, što je pre moguće, obavi odgovarajuće administrativne korake i organizuje prvi sastanak.

9.4.2 Regionalna i međunarodna saradnja

Kriminalci u oblasti prava intelektualne svojine se ne zaustavljaju na granici, tako da je od suštinskog značaja da institucije za sprovođenje prava intelektualne svojine razviju operativnu saradnju sa međunarodnim institucijama za sprovođenje prava intelektualne svojine.

U Saopštenju Evropske unije 467 iz 2009. godine navodi se da je “zbog međunarodne prirode povreda prava intelektualne svojine, unapređenje unutrašnje prekogranične saradnje ne samo zakonska obaveza, već, sasvim jasno, nužnost. U tom cilju je suštinski potrebna efikasna mreža kontakt punktova širom Evropske unije da bi se omogućila brža razmena informacija o sumnjivim proizvodima, mestima proizvodnje, distributivnim kanalima i ključnim prodajnim mestima. To će proizvesti sinergiju, koja će, zauzvrat, pomoći da se usklade državne politike i obezbedi međusobna pomoć.”

Međunarodna saradnja može podrazumevati bilaterane odnose, ali takođe mora podrazumevati odnose sa međunarodnim grupama i organizacijama za sprovođenje prava intelektualne svojine, kao što su Interpol, Evropol, Svetska carinska organizacija i Opservatorija za povrede prava intelektualne svojine pri Zavodu za harmonizaciju unutrašnjeg tržišta EU. Institucije za sprovođenje prava intelektualne svojine već rade sa međunarodnim institucijama za sprovođenje prava intelektualne svojine u operacijama kao što je “Beli Merkur”, ali se, povećanjem razmene operativnih podataka, ova saradnja može unaprediti.

9.5 Izgradnja kapaciteta

9.5.1 Priručnici za sprovođenje prava intelektualne svojine

Sastavljanjem priručnika za istragu i sudsko gonjenje u sprovođenju prava intelektualne svojine, institucije za sprovođenje prava intelektualne svojine i sudije imaće na raspolaganju standardne operativne procedure. Krajnji rezultat će biti kvalitetniji istražni postupak, sudsko gonjenje i sudski postupak.

9.5.2 Godišnja konferencija o sprovođenju prava intelektualne svojine

Organizovanje godišnje konferencije o sprovođenju prava intelektualne svojine, koja bi obuhvata institucije za sprovođenje prava intelektualne svojine, sudije i nosioce prava, bila bi odlična prilika da se sve zainteresovane strane okupe i informišu o najnovijem razvoju situacije, razmene informacije o najboljoj praksi i uspostave kontakte. Potrebno je da se u Srbiji organizuje takva konferencija.

9.6 Statistika

Potreba za transparentnim i kvalitetnim statističkim podacima o sprovođenju prava intelektualne svojine od suštinskog je značaja, ne samo kao sredstvo za upravljanje pomoću kojeg će se predstaviti postignuti napredak, već i da bi se obezbedili operativni podaci o promenama u trendovima i utvrdili problemi u sistemu sprovođenja prava intelektualne svojine.

Izuzimajući Upravu carina i Tržišnu inspekciju, potrebno je da institucije za sprovođenje prava intelektualne svojine razviju kvalitetne i transparentne

statističke modele. Ti statistički modeli treba da budu kompatibilni sa bazama podataka koje trenutno razvija Opservatorija za povrede prava intelektualne svojine pri Zavodu za harmonizaciju unutrašnjeg tržišta EU.

Takođe, Srbija bi trebalo da nastoji da preuzme metodologiju usvojenu od strane Zavoda za harmonizaciju unutrašnjeg tržišta EU i Evropskog zavoda za patente, sa ciljem da se izračuna koji je doprinos prava intelektualne svojine učinku privrede i zapošljavanju u Srbiji.³² Pored toga, bilo bi korisno i da se prati metodologija koju trenutno razvija Zavod za harmonizaciju unutrašnjeg tržišta EU, kako bi se izračunalo koji nivo dostiže falsifikovanje i piraterija u Srbiji.³³ Ove statistike su od ključnog značaja za razumevanje obima problema i dodeljivanje sredstava u skladu sa tim.

9.7 Svest o pravima intelektualne svojine

Svest o pravima intelektualne svojine je, u najmanju ruku, jednako važna koliko i sprovođenje samih prava. Ukoliko možete da smanjite potražnju za krivotvorenim i piratskom robom, raspoloživost takvih proizvoda će se takođe smanjiti. Stoga je apsolutno neophodno da Srbija osmisli delotvorne kampanje za podizanje nivoa svesti o pravima intelektualne svojine usmerene na različite segmente društva.

9.8 Nosioci prava

Odsustvo ključnih nosilaca prava i/ili nedostatak njihove posvećenosti zaštiti prava intelektualne svojine, predstavlja prepreku u sprovođenju prava u Srbiji. Situacija se popravlja, o čemu svedoči povećani broj zahteva uložениh carini i Tržišnoj inspekciji za preduzimanje mera, ali i Srbija i Evropska unija moraju da podstaknu nosioce prava da pomažu institucijama za sprovođenje prava intelektualne svojine.

---

³² IPR Intensive Industries: Contribution to Economic Performance and Employment in the EU <https://oami.europa.eu/ohimportal/documents/11370/80606/IP+Contribution+study>

³³ The Economic Cost of IPR Infringement in the Cosmetics and Personal Care Sector <https://oami.europa.eu/ohimportal/documents/11370/2167741/Quantification+of++IPR+infringement+%28cosmetics%29>

9.9 Nacionalna strategija

Konačno, pošto će Nacionalna strategija isteći krajem 2015. godine, Srbija bi odmah trebalo da počne sa pripremom nove Nacionalne strategije za period od 2016. do 2020. godine. Odeljak posvećen sprovođenju prava intelektualne svojine u novoj Nacionalnoj strategiji trebalo bi da bude sastavljan na osnovu modela saradnje u sprovođenju prava intelektualne svojine i da sadrži gore izložene preporuke.